

ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ ΑΠΑΝΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ – ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄

ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΧΟΡΕΨΟΜΕ ΜΑΡΙΑ;

ΝΟΥΒΕΛΑ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ

FL 38000 A969.980-2(2)

16.084

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

Ἡ νουβέλα *Θέλετε νά χορέψομε Μαρία;* κυκλοφόρησε τό 1940 ἀπό τίς ἐκδόσεις «Πυρσός», ἀμέσως μετά τό μυθιστόρημα *Δύσκολες νύχτες* (1938) καί τό ποίημα *Σύμπτωση* (1939), δίνοντας νέους ἐρεθισμούς στήν ἀγανάκτηση τῶν καθαρολόγων κριτικῶν. Μόνον ὁ Γρ. Ξενοπούλος καί ὁ Τ. Μαλάνος χαιρέτησαν μ' ἐνθουσιασμό τήν ἔκδοση καί περιέλαβαν τήν Ἀξιῶτη στό νεωτεριστικό κίνημα τῆς ἐποχῆς.

Εἴκοσι ἐφτά χρόνια ἀργότερα, τόν Μάρτη τοῦ 1967, καί δύο χρόνια ἀφ' ὅτου ἡ Ἀξιῶτη εἶχε ἐπιστρέψει στήν πατρίδα μετά ἀπό τήν μακρόχρονη ἐξορία της στίς σοσιαλιστικές χώρες, στοιχειοθετεῖται ἡ δεύτερη ἔκδοση τοῦ βιβλίου στό τυπογραφεῖο Γ. Ἀργυρόπουλου γιά λογαριασμό τῶν ἐκδόσεων «Κέδρος». Τό ἐξώφυλλο φιλοτεχνεῖται ἀπό τόν Ἀνδρέα Φραγκιά. Στήν ἔκδοση αὐτή ὑπάρχουν ἐλάχιστες γλωσσικές ἀναπροσαρμογές καί ἀλλαγές στή δομή τῶν φράσεων, προφανῶς ἀπό τό χέρι τῆς ἴδιας τῆς Ἀξιῶτη, ἐφ' ὅσον στό τέλος τοῦ βιβλίου ὑπάρχει μι ἕνα δικό της σημεῖωμα πού ἀναφέρεται στήν ὀρθογραφική ἀναπροσαρμογή τοῦ κειμένου.

Στήν παρούσα ἀναστοιχειοθέτηση τοῦ βιβλίου ἔγινε παραβολή τῆς πρώτης μέ τή δεύτερη ἔκδοση μόνο γιά νά ἐλέγξομε τήν περίπτωση τυπογραφικῶν ἢ ἄλλων παρα-

δρομῶν. Γιά τήν ἐνοποίηση τῆς ὀρθογραφίας ἀκολουθήσαμε τή Νεοελληνική Γραμματική, 1976, τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων. Διατηρήσαμε ὅμως τή σίξις τῆς συγγραφέως ἐπειδή εἶναι ἀναπόσπαστη μέ τήν ἰδιότυπη γραφή της καί ἀνταποκρίνεται ἄμεσα στήν ἀνάσα τοῦ λόγου της.

1

Τότε, ἡ Ἄννα φόρεσε τίς κάλτσες της καί τά παπούτσια της. Τά πόδια της δέν εἶχαν πιά κανένα ἐνδιαφέρον. Τό συλλογίστηκε πολλές φορές καί τά κοίταζε πάντα μέ περιέργεια: Λές νά γινόταν ποτέ τίποτα τῆς προκοπῆς, τά πόδια της;

Δέν μπόρεσε νά τό παραδεχτεῖ. Δεξιά κι ἀριστερά στραβογερμένα, μόνο τριγύρω ἀπ' τά Χριστούγεννα καί τή Λαμπρή παίρναν τό δρόμο κατά τόν παπουτσή τό Μῆτσο, τά σκαρπίνια της. Κι ἡ μητέρα της ἔλεγε:

«Δέν εἶσαι δά κανένα τόσο σπουδαῖο πρᾶμα, νά μὴν μπορεῖς νά τά φορέσεις μπαλωμένα, Ἄννα».

Ἔβαζε τό ὄνομα πάντα στό τέλος, ἡ μητέρα της.

Ἀλήθεια ἦταν. Ἡ Ἄννα δέ γνώρισε ποτές ἕνα σπουδαῖο πρᾶμα. Οὔτε σπουδαῖον ἄνθρωπο.

«Σέ ποιὰ μεριά τῆς γῆς νά βρῖσκονται ἄραγε», συλλογίζονταν, «τά σπουδαῖα πρᾶματα...».

Τήν ἐποχή ἐκείνη γράφτηκε στό Πανεπιστήμιο. Στή φιλοσοφία. Ἐκείνη τή χρονιά ὁ χειμῶνας ἦταν

πολύ ζεστός. Σχεδόν δέν έχρειάστηκε τίποτα περισσότερο από τή γκριζα της ζακέτα, για νά τόν περάσει. Κι όταν ἐνόμιζες ότι ἀνοίγεις τό μεσημέρι μόνο τό παράθυρο, ἀνοίγες ὅλη τή ζωή.

«Μπόλικο ὑλικό», ἔλεγε ἡ Ἄννα. «Σκόρπιο ὅμως καί ἀσυμμάζευτο. Ἡ σκέψη μου, καί τό φεγγάρι, καί ἡ οἰκογένεια ἡ διπλανή, σέ τί μπορεί νά χρησιμέψει ἂν δέν τό βάλεις σέ μιά τάξη, κάποτε!».

Δίπλα της δέν ἦταν κανένας, κι ὅταν μιλοῦσε εἶτε ἐσόπαινε. Γιατί ἡ Ἄννα ζοῦσε μέσ στόν κόσμο μονάχη.

«Νομίζω μάλιστα ὅτι μπορεί νά θεωρηθεῖς σάν ἓνα ξένο σῶμα μέσα στήν οἰκογένεια. Ἕνας ὄγκος ἀρρωστημένος, Ἄννα». Εἶπε πάλι ἡ μητέρα της τό χρόνο ὅπου ἔκλεισε δεκαεφτά χρονῶ.

Δέν εἶχε ἀντίρρηση ἡ Ἄννα. Ποτέ δέν μπόρεσε ἀλήθεια νά ἀνακατευτεῖ στό πλύσιμο στά ρούχα τῆς Δευτέρας, καί στό ξεσκόνισμα τό μεσημέρι τῆς Παρασκευῆς.

«Ὡστόσο στόν οὐρανό καί τή γῆ ὑπάρχουν σημαντικότερα πράματα ἀπ' ὅλες τίς δικές σου φιλοσοφίες». Εἶπε τόν ἄλλο χρόνο ὁ πατέρας της, ὅταν ἐπάτησε δεκαοχτώ χρονῶ καί πῆγε στό Πανεπιστήμιο ἡ Ἄννα.

Ἐκείνη ἡ ὑπόθεση τοῦ Πανεπιστήμιου δέν εἶχε κανένα ἄλλο κοινό σημεῖο μέ τά περασμένα της ἀπό μιά κατακίτρινη γαζία τήν ἐποχή τῆς ἀνθισῆς της, κατά τό φτινόπωρο, πού φούντωνε καί μέσα στήν αὐλή τους κάθε χρόνο ἡ γαζία.

Ἄλλιῶτικος αὐτός ὁ κόσμος τώρα, τό Πανεπιστήμιο. Καί μάλιστα ἀκατανόητος λίγο. Τόσα γέρι-

κα δέντρα, ἀπ' τά σκουλήκια γδαρμένα κοντά στίς ρίζες καί ἡ κορφή καταπράσινη – παράξενη νά πει κανεῖς ἀσυνεννοησία, κι ἓνας πρωτοδιορισμένος περβολάρης μάλιστα τήν τελευταία ἑβδομάδα ἐσπείρε μέσ στά βαθιά χαντάκια τῆς αὐλῆς πολυτρίχι καί ἀνεμῶνες ἡμερες. Ὅλα κανονικά σέ λίγες μέρες ξεφυτρώσανε, κι ἔτσι, βρεθῆκαν τώρα δίπλα δίπλα τά περασμένα χρόνια καί τά σημερινά.

Ἡ πιό μεγάλη δυσκολία ἦταν ὥστόσο νά καταλάβεις τόν κύριο Συμεώνογλου, τόν καθηγητή. Σάν πού φορτώνει ἀπ' τό λιμάνι τό καράβι λογιουῦ λογιουῦ τά λαχανικά καί τό σκαρί του συμμαζεύει τήν πρραμάτεια ἀπ' τοῦ νοτιᾶ ὡς τοῦ βοριᾶ τά χτήματα, ὅλα ἄνω κάτω μέσ στ' ἀμπάρια, ὁ κύριος Συμεώνογλου τώρα ἓνα γύρο συμμαζεύε τοῦ φοιτητές.

Καί πόση φασαρία μεγάλη πού γινότανε μέσα στήν πόλη, ὅταν, ξυπνοῦσαν μερικοί ἀξημέρωτα, ἀπό τά τέρματα, κι ἄλλοι ἀπό πιό κοντά, κι ἀπό τίς συνοικίες πού βγαίνει ἐκεῖ τό πρῶτο ὁ ἥλιος, κι ἀπό τίς συνοικίες τίς σκοτεινές, πού μερικοί ἐμελέτησαν τήν αὐγή μέ τή λάμπα μέ τό γυαλί καί τό φιλίτιλι καί τό πετρέλαιο, φιλάστενα κορίτσια ἐσκούπιζαν γρήγορα τό πρωί τά δωμάτια κι ἀναθε ἀκόμα τό καντήλι στά εἰκονίσματα στή γωνιά, κι ἀπ' τήν ἄλλη ἡ κιθάρα, ἄλλα κορίτσια ἀφηναν πίσω τους τή χοντρού μάνα μέ τά συρματένια γυαλιά, δίχως ἄντρα, καί μέ ἀναμνήσεις μέσ στό κεφάλι της τώρα ἀλογάριαστες, τ' ἀγόρια γυρίζαν ἀπ' τά πορνεῖα, τσαλακωμένα καί χαρούμενα, φτύνοντας ἀπ' τό στόμα τους τήν πίκρα μέσα στή λεκάνη, ἀπό τόσες

διασκέδασες και άμηχανίες, κι έκλειναν περισσότερο τώρα τ' άγόρια στη δικηγορία.

Ο Γιάννης είχε άνεβεί στο τραίνο μέ τά ρουχαλάκια του κι ένα ζευγάρι τρυγόνια φρέσκα, άμάδητα ακόμα, και τό τραίνο άμέσως πήδησε σάν άστραπή μέσα στη νύχτα, στά δάση, στο σκότος, στα σφυρίγματα, τήν άγωνία του Γιάννη, πρώτη φορά έταξίδευε, κι έσερνε πίσω τό τραίνο θαγόνια πολλά και έμπορεύματα, και είχε μπροστά τή μηχανή πού ξεφυσούσε καπνούς κι άναστενάγματα, και λίγο πιο μπροστά τήν πολιτεία όπου κατέδηκε ο Γιάννης μέ κείνα τά ρουχαλάκια του.

Άπάνω στα τρυγόνια ο Γιάννης είχε τοποθετήσει από καιρό μεγάλη πίστη και έλπίδες, γι' αυτό άμέσως τά κουβάλησε τρέχοντας σε κάποιον πού κάποτε βάφτισε ο πάππος του τό μεγάλο του άδερφό. Σ' άντάλλαγμα, του 'δειξε εκείνος δυό μεγάλους δρόμους, τό Πανεπιστήμιο, και μία πολύ γνωστή του, 'Ασπασία.

Όταν έπήδηξε άπ' τό τραίνο κι ήτανε μέρα χαρά θεου, κι όλα τόσο άλλιώτικα γύρω από τόν κάμπο και τή μάνα του, «χαρά στον κόσμο!» σκέφτηκε ο Γιάννης, «πού κατοικεί έτούτες τίς πολιτείες τίς χαρούμενες... Όλο λεμονιές! Πρέπει πώς δέν τους λείπει τίποτα, γιά νά 'χουν αφήκει νά πνίξει τόν τόπο τους τό λεμόνι».

Η πολιτεία του φάνηκε δύσκολη όμως και πολύ θολή, όσο ξεδιπλωνότανε μπροστά του σάν άστένια, και οι λεμονιές κρεμνούσανε γύρω του τά λε-

μόνια τους και τά χτυπούσαν σάν κουδούνια, και ο Γιάννης δρέθηκε εκεί άνάμεσα, σάμπως πού θγαίνει ο άνθρωπος άπ' τή βαριά λιγοψυχία, άνήμπορος και δροσερός, κι άναστενάζει.

Ήθελε ο Γιάννης νά γίνει γιατρός. «Ποιός ξέρει... ίσως ν' άγόραζες μ' εκείνο τό χαρτί, μία και τό 'χες παρμένο, δυό τρία πρόβατα... μπορεί νά γιάτρευες τή μάνα σου, πού 'χε ένα πράμα» - τή ρωτούσες: «μάνα, λοιπόν γιατί δέ μιλείς;».

Σχεδόν ποτέ, άπ' όταν γνώρισε ο Γιάννης τόν κόσμο, ή μάνα του δέν έμιλούσε.

Ο Γιάννης μπήκε στη σειρά, δίπλα στους άλλους, στο Πανεπιστήμιο, μπροστά στην έδρα του κυρίου Συμεώνογλου, του καθηγητή.

Έξι μήνες έβαλε ο Γιάννης νά τό καταλάβει καλά, ότι εκείνα όλα τά στόματα και ο κύριος Συμεώνογλου μιλούσανε τήν ίδια γλώσσα.

Και οι ζωές κλείναν κι άνοίγανε σάν τά ριπίδια και τά μείδια, γύρω στην παρουσία του κυρίου καθηγητή.

Μία μέρα πήγε ή Μάρθα μέσα σ' εκείνη τήν αύλή, όπου ήταν συμμαθήτριες, και λέει στην Άννα ξαφνικά:

«Μήν επιμένεις λοιπόν σου λέω, όταν είσαι χορτάτος μπορείς νά κοιτάξεις και τό φεγγάρι. Πάμε νά δοῦμε τό φεγγάρι άπόψε, τήν ώρα πού θά θγει άπ' τό λόφο;».

Άμέσως ή Άννα έφραξε τ' άφτιά της. Όπως θ' άκούσει ο άνθρωπος τή μεγάλη καταστροφή. Άν και δέν ήξερε τήν αίτία.

Χωρίς ρυθμό κι άβέβαιο πάντα τό δήμα της, τήν

έσερνε βιαστικά στίς γωνιές, όταν ξεκίνησε για τό σπίτι της, τό βράδυ εκείνο. Ἡ μητέρα της έσερβίρισε, ὁ πατέρας της, τήν έφημερίδα, ὁ άδερφός της ὁ Ἀλέξαντρος άρπαξε τό καπέλο του, ἡ άδερφή της ἡ μεγάλη, ἡ Δέσποινα, εἶχε ράφτρα τήν άλλη μέρα κι έξήλωνε τό φουστάνι της, ὄλο τό σπίτι ξάπλωσε μέσα σέ μιάν άτμόσφαιρα μεγάλου πλήθους και άναμονής, άπό παντοῦ τό περιζώσανε καπνοί αἰφνίδιας δράσης, και τότε ἡ Ἄννα πῆγε νά κοιμηθεῖ. Ἄλλά σ' αὐτό κανείς δέν άπόρησε.

«Καλύτερα νά φτιάνεις περιβόλια μέσ στό κρεβάτι σου», έλεγε ἡ Ἄννα, «παρά νά βλέπεις τό μεγάλο μπουφέ τό στραβοκάνη, και τά δώδεκα φλετζανάκια του αντίκρυ σου, κάθε βράδυ».

Και τά περιβόλια τῆς Ἄννας άνθίζανε, και μάλιστα μέ πολύ γούστο κάθε βράδυ.

Ἐκείνη τήν ἴδια έποχή, σ' ένα δρόμο μικρό, στό δεξί πεζοδρόμιο, άνατολικά, στή μέση τοῦ τετράγωνου, σέ μιá γειτονιά, δώθε κι εκεί μεσοτοιχία και τρία άγάλματα στά κεραμίδια ύπερήφανα, άπομεινάκια παραστρατημένης εὐτυχίας, ἦταν τό σπίτι τῆς Μάρθας, και τῆς μητέρας της.

Χρόνια και χρόνια άπάντεχε τό σπίτι, σάν τίς στείρες γυναῖκες, πώς θά τό κατοικοῦσαν άνθρωποι πολλοί, και φασαρίες, και θόρυβοι. Βρίσκονταν έτοιμο. Σάν τίς στείρες γυναῖκες, δέν κατάλαβε ποτέ τίποτα σ' έξήγηση τῆς μοναξιᾶς του, κι έλούφαξε, σάν στυφοκύδωνο, μαραζωμένο στόν πολύ καιρό.

Πνίγηκε ὁ πατέρας τῆς Μάρθας, μέσ στό λιμάνι πές – άτυχος άνθρωπος! μόλο πού στάθηκε άπερίγραφη εκείνο τό πρωί ἡ θαλασσοταραχή, ὄμως εκείνος λείει θά γλίτωνε, άλλά τά γένια του ἦταν ἡ αἰτία, γκριζα, τετράγωνα... – τόσον άφθονο πλοῦτο, τόν ρούφηξαν οἱ άγκοῦσες τῆς θάλασσας, σφιχτά πλεγμένο γύρω σ' ένα δοκάρι. Φωτογραφίες του μεγαλωμένες, έπιθυμία τῆς χήρας, δείχνουν άκόμα λεπτομέρειες άπό τήν ύπαρξή του άρκετά καθαρές.

Τῆ γυναῖκα του τήν άφησε γκαστρομένη. Ἐκείνο τό παιδί πού γεννήθηκε βέβαια, και μερικές προσεχτικά διαλεγμένες έκφράσεις, ἦταν ὁ θησαυρός πού μένει για άναστήλωση, σέ άνάγκη πάσα, τῆς κυρίας Θαλής, γιατί Θαλή τῆ λέγανε, και τῆς προσωπικότητάς της.

Τό δίπατο σπίτι, για τήν περίσταση, δέν τό λογάριάζε.

Τό κατοίκησαν οἱ γονιοί της, οἱ γονιοί τῶ γονιῶ της, οἱ γονιοί τῶ γονιῶ τῶ γονιῶ της – μικρές κάθε φορά οἰκογένειες βέβαια – ποτές ὄμως ὡστόσο σάν και τώρα... – εκείνη μόνο και τό παιδί της.

Στενοχωρεῦονταν τό σπίτι, στενοχωρεῦονταν κι εκείνη, άδειες κρεβατοκάμαρες, άμεταχείριστα τραπέζια – δέν ἦταν ὄμως λόγος νά τ' άφήσει... νά κατοικήσει άλλοῦ.

Γενιά γενιά τά χνώτα καλαφάτησαν τά ντουβάρια του – έχουν νά ποῦν πώς τό βαρέλι, χρόνο τό χρόνο νά δουλεύεται, πητιάζει σημαντικά τό κρασί, και τό δυναμώνει.

Ἐκείνη τήν ἴδια έποχή, άπάνω κάτω, πῆγαιναν

καί τῆς λέγανε τοῦ ἀντροῦς τῆς οἱ συγγενεῖς:

«Ἀγαπητή μας Θαλή, στερήθηκες τήν προστασία του βέβαια ἔξαιρετικά πρόωρα... ἔχεις ἓνα παιδί. Ἄν ἡ στοργή σέ παρασύρει...».

«Ὅχι, ὄχι», ἀπαντοῦσε ἡ Θαλή, «εἶμαι πολύ αὐστηρή μητέρα, Πελοπίδα, δέν ἐννοῶ τόν λόγον νά μὴν τό δεχθεῖς».

Δυό χεῖλια μαῦρα τότε, τῆς κυρίας Θαλῆς, τέτοια ἦτανε τά δικά τῆς, πεισματωμένα ἐσφιχτοκλειδω-
ναν ἀνομολόγητα μυστήρια, ὅπου στηρίζονταν ἀπανωκεῖ ντροπαλά φουντωμένη, ἡ ἀγάπη τῆς γιά τή Μάρθα.

«Μάρθα, δέ θά μπορέσω ποτέ νά συνηθίσω ἐκεῖνο τό θῆξα σου», τῆς ἔλεγε προσεχτικά ἡ μητέρα τῆς τό μεσημέρι, τότε πού φεῦγαν οἱ συγγενεῖς ἀπό τή μιά, κι ἔμπαινε ἀπό τήν ἄλλη ἡ Μάρθα, «παίρνε κανονικά τό γιαιτρικό σου, δέ ζητῶ τίποτε πράγμα παράλογο».

«Ἐχει κάνα φαῖ τῆς προκοπῆς σήμερα;» ἀπαντοῦσε ἡ Μάρθα, ἄλλαζε κάποτε τή μπλούζα τῆς, κι ἔξεκινούσε, λές σάν νά τήν τραβούσανε ὄξω ἀπ' τό σπίτι οἱ μεγάλοι δρόμοι.

Πήγαιναν πάλι οἱ συγγενεῖς: «Θαλή, μεγάλωσε τό κορίτσι σου. Τί συλλογίζεσαι; Δέν πρόκειται νά τό παντρέψεις;». «Θά τό παντρέψω», ἀπαντοῦσε ἡ κυρία Θαλή, «τό ἔχω ὑπόψη μου... κάνω τήν ἐκλογή μου...».

Καί μέσ στίς φοῦχτες τῆς, προσεχτικά, ἔκρυβε τά δάχτυλα.

Ὅταν ξημέρωνε τήν ἄλλη μέρα κι ἐβούρταζε πάντα μέ τόση ἐπιμέλεια κάθε πρωί τά μαλλιά τῆς.

ἤξερε τώρα ἀλάνθαστα τή φράση πού θά ἔλεγε σήμε-
ρα, τήν ἐπανάλαβε τή νύχτα τόσες πολλές φο-
ρές...

«Μάρθα, καλόν θά ἦτο νά ἔλθεις μαζί μου τό ἀπόγεμα, οἱ ἄνθρωποι σέ ἀγαποῦν, φόρεσε τό ταγιέρ σου. Κατά τάς τρεῖς λέω νά ξεκινήσουμε σιγά σιγά, δέν εἶναι καί πολύ πλησίον».

Σ' ἀπάντηση, ἄρπαζε ἡ Μάρθα τή φουσαρόνικα, εἶχε μιά φουσαρόνικα, κι ἔξεφυσούσε. Στήν κυρία Θαλή παρουσιαζόταν ὀρμητικώτατος πονοκέφαλος. Περνοῦσε σάν σαῖτα ἡ Μάρθα, δημιουργώντας ἀέρινα κύματα ὀλόψυχρα γύρω τῆς. «καημένη μάνα!» φώναζε, σάν νά ἔταν κουφή ἡ μητέρα τῆς. «βλέπεις μ' ἐγέννησες πολύ ἄργά. τί νά σοῦ κάνω. Ἄν ἐκάνονίζες νά ἴσαι ἡ γιαγιά μου, μέ μεγάλη χαρά θά κουθέντιαζα μέ τήν κόρη σου».

Καί πάλι, τότε, ἡ κυρία Θαλή ἀτόμενε μέσ στό σπίτι ὀλομόναχη.

«Κύριε ἐλέησον!...» συλλογίζονταν ἡ κυρία Θαλή, σφαλνώντας ντροπιασμένη τά μάτια, ἄχρωμα καί ὀλοστρόγγυλα, σάν ἀσκημοποιημένοι λουκουμάδες, συνοικιακοί. «Μόλις γεννήσεις δηλαδή νά ποῦ-
με τό παιδί... παντοτινά τό ἀποχωρίζεσαι! Δέ βρέθηκε ποτέ κανεῖς νά εἰδοποιήσει τίς μητέρες. Οἱ μήνες τῆς ἐγκυμοσύνης ὥστόσο, καί ὁ ὑστερόνος πόνος πού ἀνακουφίζει τά σπλάχνα σου, εἶναι οἱ τελευταῖοι, καί οἱ μοναδικοί δεσμοί, μέ τό παιδί σου. Πολύ συχνά ἄκουσα νά λέν ὅτι καί ὁ θηλασμός

ώφελει, γιατί συνδέει τό παιδί, καθώς λέν, μέ τή μάνα. Καί ὅμως τό ἐθήλασα... Καί τόσο ἄφθονα! Φοβήθηκα πολλές φορές μήπως τό πνίξω στό γάλα, καί ἐπρόσεχα πάντοτε. Καί πάντοτε ρουῖχα ζεστά, ὀλοκάθαρα. Κατόπιν, ἀπό τήν κατάλληλη στιγμή, ἡ Μάρθα εἶχε πάντοτε τό μπιφτέκι της. Μέχρι σήμερον. Ἄλλά σέ τίποτε δέν ὠφέλησε... Μήπως θά τῆς ἦτο εὐχάριστο τουλάχιστον νά μοῦ ἔκλεινε τά μάτια; Γνωρίζω νά μὴν τῆς ἀρέσουν τέτοια πράγματα. "Ξέρεις, μητέρα, ἐγὼ λατρεύω τή ζωή", ἄκουσα καί μοῦ φώναζε μέσα στόν πυρετό μου, ὅταν μέ ἔκαιγε ὁ πυρετός στήν περιπνευμονία, πρό ἐτῶν - "ὄχι πῶς τόν φοβοῦμαι δηλαδή τό θάνατο, μά τόν σιχαίνομαι, μόνο καί μόνο ἐπειδή εἶναι τό ἀνάστροφο τῆς ζωῆς". Καί ἀμέσως ἄρχισε νά τραγουδεῖ ἡ Μάρθα, ἀπό μωρό εἶχε σωστή φωνή: "χρυσόν ἀητόν ἐφίλησα, μοῦ ξέσχισε τά στήθια". Ἦτο πολύ ὠραῖο. Δέν ἄκουσα τά παρακάτω ἐπειδή λούστηκα στόν ἰδρώτα μου ἐκεῖνο τό βράδυ. Ἀπό τήν ἄλλη μέρα ὡστόσο ἐκαλυτέρεψα σημαντικά. Ἡ θέλησή μου ἴσως ἐστάθη ἰσχυρότερη ἀπ' τήν ἀρρώστια μου, νά μή δυσανεστήσω τό παιδί μου...».

Ἐλεγε, ἔλεγε, ἡ κυρία Θαλή. Κουβέντιαζε ὀλομόναχη. Κατέδαζε λίγο τό φῶς, κι ἐκάθιζε στό παράθυρο. Δυό ξερά πιάτα εἶχε νά πλύνει, τά ἔπλενε, κι ἐκοιμόνταν κι ἡ Βαγγελιά μέσ στό σπίτι. Ἡ μοναξιά ἔτριβε τά χέρια της. Ἐλεγε, ἔλεγε, ἡ κυρία Θαλή. Περνοῦσαν τά μεσάνυχτα. Τό καλοκαίρι ἔκανε ζέστη, κι ἀνέμιζε μιὰ χάριτη βεντάλια τριανταφυλλιά μέ σουρωμένους φραμπαλάδες τούλινοὺς ἕνα γύρο. τό χειμῶνα ἐτύλιγε τά πόδια της

στή χοντρή ρόμπα πού σκίστηκαν τώρα πιά τά μανίκια της.

«Ὁ πατέρας μου», ἔλεγε ἡ κυρία Θαλή, «ἂν καί δέν ἦτο ἀγράμματος ἄνθρωπος, ἐκυριεύθη ἀπό μεγάλο φόβο ὅταν ἐπρόκειτο μέ τό γάμο μου νά ἐγκατασταθῶ στήν πρωτεύουσα, ἀπό τήν ἐπαρχία. "Πῶς νά πᾶς ἐκειμέσα, παιδάκι μου, ἀνάμεσά σέ τόσες χιλιάδες κατοίκους... σκέψου το καλά!"

»Δέν ὑπελόγησε ὁ πατέρας μου πῶς τίς χιλιάδες αὐτές τούς κατοίκους ἐγὼ δέ θά τούς ἔβλεπα ποτέ. Ἐζησα μόνη».

Ἐζησε μόνη ἡ κυρία Θαλή μέσα στό σπίτι μέ τά ἀγάλματα τῆς περασμένης εὐτυχίας, κι ἔτσι καί τώρα ὁ ὕπνος τήν ἐπαιρνε ὀλομόναχη στήν ψαθωτή καρέκλα, καί ἡ μοναξιά ἔτριβε τά χέρια της, καί οἱ κατσαρίδες δίπλα της μέσ στά ντουλάπια καί τίς ρεχαμάδες μέ τόση πολύ μεγάλη εὐκολία γεννοῦσαν, πού ἦτανε σάν νά κατουροῦνε.

Μιά νύχτα, ὁ ἀγέρας φυσοῦσε, κι ἔβρεχε, ἦταν γιορτή, καί οἱ διαβάτες κοντοστάθηκαν περισσότερο μέσ στοὺς δρόμους, ἀπόψε ἡ κυρία Θαλή ξενύχτισε περισσότερο, ἀργοῦσε ἡ Μάρθα περισσότερο, δέν ἦταν ἄξιο τίποτα νά πασκίσεις νά θυμηθεῖς, μήτε τίποτα ἄξιο νά προσπαθήσεις νά ξεχάσεις... Ἄγέρας μόνο ἐσφύριζε, ὅπως σφυρίζει γύρω στά ἐξοχικά σπίτια, πού τρέμεις τότε μήπως ξεσκίσει τά παράθυρα καί σ' ἀνεμίσει ἀνασκαλίζοντας τά μαλ-

λιά σου και τό βρακί σου, - λοιπόν, όπως φυσούσε ό άγέρας μέ θάρρος, κι έγερνε ή κυρία Θαλή όλο λίγο περισσότερο στην ψαθωτή καρέκλα, έμπήκε ή Μάρθα, και δυό συντρόφοι της. Ή κυρία Θαλή έπιασε την άναπνοή της. Ή Μάρθα έβάδισε ίσια κατά τό άπάνω πάτωμα. Τήνε βαστούσανε δεξιά κι άριστερά οί συντρόφοι της. "Ένα φουστάνι μακρύ, ή μητέρα της δέν τό γνώρισε, μέσα στό σκότος, άνεβαίνοντας, έσάρωνε τό ποδογύρι του βρόμες χιλιώ λογιώ - τά σκαλοπάτια δέ σκουπίστηκαν ποτέ μ' όση πού θά 'πρεπε επιμέλεια, κι όμως... Τά φώτα μόνο έλειπανε για νά φανεί ή Μάρθα, καθώς πού σάρωνε άνεβαίνοντας τά σκαλοπάτια μέ τίς τρύπες, σάν πριγκιπόπουλο πολύ παλιό.

Τότε, είπε σιγά σιγά ή κυρία Θαλή:

«Άν ήτο δυνατόν τουλάχιστον νά ξριχνα την καρδιά μου στή Νανά, και νά τή φάει όπως μασάς τόν ποντικό...».

Στό άπάνω πάτωμα σύντομα τά παιδιά ήσυχάσανε. Έστρωσε ή Μάρθα χάμω στή μέση της κάμαρας, κι έκοιμηθήκανε κι οί τρεις μαζί στή σειρά.

Ή κυρία Θαλή ξακολουθούσε για ώρα πολλή ακόμα νά άφουγκράζεται.

Και ίσως την είχαν τά παιδιά, τή Μάρθα, ποιός τό ξέρει... στή μέση.

"Υστερα έξημέρωσε. Άμέσως ή κυρία Θαλή, πληρώνοντάς τηνε μέ περιθώριο, έδιωξε από τό σπίτι τή Βαγγελιά.

«Δέν έχω κανένα παράπονο», της είπε, «κορίτσι

μου, θά σέ προσλάβω πάλι όταν θά φέρω τούς μαστόρους νά έπισκευάσουν τά δωμάτια. Τώρα από πού νά πρωταρχίσεις... Τό σπίτι είναι πολύ παλιό, επικρατεί ή άταξία στά δωμάτια...».

Άπόψε, όλη τή νύχτα είχε φυσήξει άγέρας. Μέσα στους φραμπαλάδες της βεντάλιας της ή κυρία Θαλή, στά σύνορα της περασμένης ζωής της, και στά τώρα, «ίσως άν ζούσε ό πατέρας μου», είπε, «άπόψε θά μ' έπιαναν κλάματα. Καταντούν ευκολότερα τά πράγματα, όταν είσαι μονάχη».

Κι άρχισε και πηγαινορχότανε τότε ή κυρία Θαλή από τό ένα στ' άλλο μέσ στα δωμάτια, μαζί μέ τά φουστάνια της πού είχαν πάντα κάτι πολύ λεπτές πιετίτσες και άνώνυμα χρώματα, πού σήμερα τέτοια άκαθόριστα πράματα βέβαια δέν τά ξανάβρισκες εύκολα, και δίπλα στό τραπέζι ή Νανά κάθε μέρα μέ προσοχή έτρωγε τίς τρίχες της, κι έγλειφε και τόν πεινό της πολύ ευγενικά, κι από πάνω της οί άράχνες χαρούμενες κατοικοούσαν μέσ στα παλάτια τους, σέ σχήματα σχήματα χίλιω λογιώ, κι ένα σωρό μικρά μικρά διάφορα σιδερένια κουτάκια για τόν πονόκοιλο και τήν άγρύπνια και τό σπιτάδο τό λαγό και τά ξανθίσματα, πού ό κόσμος είναι υποκείμενος σ' όλα, βαστούσανε τ' άπάνω ράφι στην πιατοθήκη, κι έξεθυμαίνανε χρόνο μέ χρόνο σιγά σιγά, γιατί κανείς δέν τά χρειάζονταν, κι όλο τό σπίτι τό τύφλωνε ταχτικά κάθε μέρα ό καπνός, κι έλεγε ή κυρία Θαλή ότι:

«Τά τελευταία τούτα χρόνια, τά κάρδουνα έπρο-

στύχεψαν πάρα πολύ, όπως και οι φίλιες νομίζω, παιδί μου, όλα τα πράγματα στην εποχή μας χρειάζονται προσοχή».

Τό τύφλωσε πάρα πολύ τό σπίτι και ή διπλανή οικόδομή, και νόμος ώστόσο κανένας δέν ήτανε νά υποστηρίξει ότι είναι δύσκολο νά ζήσεις μαζί μέ τή μούχλα, όταν κάποτε έσυνήθισες τόσο πολύ τό φως... Και τήν έπαιρνε βέβαια τή σκόνη ή κυρία Θαλή από δώ, νά τή σύρει πιό πέρα, αλλά δέν είχε όμως τό πράμα ώφέλεια βέβαια καμιά...

«Τό σπίτι μας» έλεγε ή Μάρθα, «είναι άπαράλλαχτο, αγαπητοί μου, ό γερο-Μαλθής. Ώσπου νά του 'δραζες τά γένια του και τά μαλλιά του, δέ θά 'μενε τίποτα στή μούρη του σημαντικό. Ή μάνα μου είναι πολύ σοφή. Ούτε τά χνώτα μας καλά καλά δέν ξεαρίζει πριν πέσομε νά κοιμηθούμε τή νύχτα».

Και όλοι γελοούσαν, μέ τή Μάρθα, καθένας διαφορετικά.

Ή εκείνη τήν ίδια εποχή, τής τό 'χε πει ή Μάρθα, στή μητέρα της. Μά νά μήν τό 'βλεπε όμως μέ τά μάτια της, δέ θά μπορούσε νά τό καταλάβει - τέτοιο πράμα!

Τής είπε: «Μητέρα, θά φύγομε άπ' τό σπίτι αυτό. Θά τό νοικιάσομε νά πιάσομε καινούριο. Τέλος πάντω, βρε αδερφέ, νά πλυθούμε κι έμεις πιά σάν άνθρωποι».

«Ναί, νά πλυθούμε», είπε ή κυρία Θαλή. «'Αλλά τά σεντούκια μας, Μάρθα, πού θά άπεφάσιζες νά

τά τοποθετήσομε; Τά νέα σπίτια είναι τόσο στενά...».

«Θά 'ρθούνε οι παλιατζήδες μιά μέρα πριν», τής είπε ή Μάρθα, και δέν ξαναμίλησαν γι' αυτό τό ζήτημα.

Τή νύχτα μόνο, τήν παραμονή εκείνης τής ημέρας, άγρυπνη ή κυρία Θαλή, ανάσκελα στό κρεβάτι της, έκατασκεύαζε τήν καινούρια της κατοικία.

«Θά βάλω», έλεγε, «τήν πολυθρονίτσα εκεί...».

Όταν ήταν παιδί κι έξουσε ακόμα μέ τούς γονιούς της στήν έπαρχία, έπλημμύρισε κάποτε ή συνοικία τους, επειδή τό μέρος εκείνο ήταν πολύ κατηφορικό.

Ή Αντίκρυ τους κατοικούσε σ' ένα μικρό σπιτάκι μιά μεγάλη οικογένεια φτωχιά, όπως είναι όλες σχεδόν οι οικογένειες στήν έπαρχία, μεγάλες και φτωχές.

Ήμέσως ύστερα άπ' τό μεσημέρι, όσο πού προχωρούσε δηλαδή ή μέρα, τά νερά στοιβαζόντανε στήν καρκακύλα κι έπεριζώνανε τό σπιτάκι, και οι άνθρωποι του τότε, πάρα πολύ τρομαγμένοι, αλλά καθόλου δέ μιλούσανε, αρχίνισαν νά φράζουνε τήν κάθε τρύπα στήν αρχή μέ κουρέλια, ύστερα πού δέ σώνανε πιά τά κουρέλια, επειδής ανέβαινε ώρα τήν ώρα χοχλακιστό τό νερό, εμπουντελιάζανε τόν τοίχο από μέσα μ' ό,τι βρισκότανε στό σπίτι, γιά νά άντέξει ό τοίχος, και λοιπόν, άφου τονέ υποστηρίξανε μέ κάθε λογής παλιοκασόνια καιπραμάτια, ώσπου δέν έφτανε άλλο τό άνάστημα του ανθρώ-

που πió ψηλά, τότε, έμαζευτήκανε καταμεσής στήν κάμαρα τά παιδιά, και ή μάνα τους, και ή μάνα του πατέρα τους, ή γριά, και τέλος πάντω έμαζεύτηκε ό,τι πράμα πού άνάσαινε μέσ στό σπίτι, κι έτρεμανε, κι έκαρτερούσανε, κι έμουρμουρίζανε άναμεταξύ τους: «άραγες θά άντέξει ό τοίχος;»

Τών παιδιών ό πατέρας, πού 'λειπε στή δουλειά του απ' τό πρωί, και δέν ήξερε τίποτα απ' ό,τι έγίνονταν εκει όξω, στήν καρκακύλα, σάν έπιασε νά κολώνει ή μέρα, κι ήρθε ή ώρα πιά νά πιστρέψει στό σπίτι του ν' άναπαυτεί, νά ξανασηκωθεί τήν άλλη μέρα, νά πιάσει πάλι μεροκάματο, βλέπει, όσο πλησίαζε, τό νερό νά χογλάζει όξω απ' τό σπίτι του, κι ό κόσμος απ' τά γύρω γύρω σπίτια, πού δόθηθαγε, μ' όποιο τρόπο δυνατόνε, για νά μή μουσκευτεί, κι όσοι πού κατοικούσανε στά ψηλά παραθύρια, ξεκρεμαστήκανε νά βλέπουνε, και μάλιστα μιά κοπέλα έφόρεσε ένα μεγάλο σκιαδι του ήλιου πολύ πλατύ, κι άλλοι εκαλύδανε τήν κεφαλή τους μέ κουρέλια, νά προφυλαχτούνε, τότε, ό Γιώργης πού τόν λέγανε, κι άς μήν ήταν γραμματισμένος, νά τά 'χει διαβασμένα μέσα στά χαρτιά, κι άς μήν του 'χε ποτές άλλη φορά ξανατύχει, για νά τά ξέρει από λόγου του δηλαδή τέτοια πράματα, πού τά λέγανε: οί πλημμύρες – όμως ό Γιώργης αιφνίδια κατάλαβε, κι έσήκωσε τά μπαντζάκια του ώσπου ήτανε βολικό, ίσαμε τά μεριά, κι εκώθηκε στό ποτάμι.

Τότε, αρχίνισαν νά τόν χτυπούνε εκδω κι εκει τά ξύλα πού κατέδαζε τό νερό, και οί πέτρες, και κάτι ψόφια πράματα μπλέκανε μέσ στά σκέλια του, κι εκανε πώς θά πέσει, νά μήν πέσει ό Γιώργης, κι ό

κόσμος πού τονέ παρακλουθοΐσε στά ψηλά παραθύρια είχε τώρα ένα πράμα παραπανιστό νά θωρεί, εκζόν απ' τά ξεριζωμένα δέντρα πού κατέδαζε τό ποτάμι και τή φοβέρα τ' ουρανού, κι όλες οί καρδιές τω γειτόνω πού δέ γνωρίζανε μέχρι τή σήμερο, κι άς ήτανε τόσο σιμά, είτε άν ζει ό Γιώργης, και πώς τά κάνει τά παιδιά του, και πώς τά στήνει στά ποδάρια τους, γιατι δέν ήταν κανεις λόγος βέβαια σπουδαίος νά τά ξέρουνε, μήτε κανα επίσημο πρόσωπο ό Γιώργης, τώρα... – όλες εκείνες οί καρδιές λαχαρίσανε δίπλα του: –«κι άν θά άντέξει ό Γιώργης στό ρέμα, κι άν θά προλάβει νά μπει τήν πόρτα του, και τό τί και τό πώς θά τά κάμει...».

Τέλος πάντω ό Γιώργης καμιά φορά εκφτασε τήν πόρτα του. Δέν εκρηιάστηκε μεγάλη δύναμη, εκπειδή τά συθέμελά της είχανε τρανταχτεί, και ό Γιώργης τήν ανοιξε, κι εκπήκανε μέσα μαζί μέ τό Γιώργη οί κεραυνοί και τά ψοφίμια και μιά λάσπη παχιά, σάν νά 'τανε θαρρεΐς τό σπίτι χέρσο χωράφι κι ήρθε νά τό κοπρίσει ή κοπριά, και μιά εκγινόντανε φως μεγάλο από ξαιτίας τ' αστροπελέκια, μιά εκγινόντανε σκότος, κι εκάβγιζε και ό σκύλος ό Μοΐργος εκκρεμασμένος δίπλα στό ταβάνι απάνω στό κλουβί του φαγιού, κι όλα τά άλλα πρόσωπα κοντανασαινανε στή μέση, κι ήτανε στοιβασμένα άνάκατα όλα μαζί μέσ στίς λάσπες, κι άς εκπατούσανε τά ποδάρια τους ακόμα πάνω στή γη, ήτανε εκτοιμασμένα πώς θά κατέβουνε σωρό κουβάρι ώρα τήν ώρα, στόν τάφο.

Τότε, ό Γιώργης εκριξε τό μάτι του ένα γύρο, και μονομιας τά εκει όλα, όσα θά βάζανε οί άνθρωποι χρόνια για νά τά δοΐνε, κι αρχίνισε μέ τά χέρια του

νά παραμερίζει εκείνο τό γλιτσιασμένο βουήρκο πού θαρρείς από κάτω του μόλις θά τά 'γγιζες θά ξεπετιόντανε σκουλήκια παχιά, και τό πασπάτευε, τό πασπάτευε, κι έπαραιμέρισε τά παιδιά του μικρά μεγάλα, και τή γυναίκα του, κι έτράβηξε μέ δύναμη τή μάνα του, όπως μόρσεσε τέλος πάντω τήν έσερνε νά τή βγάλει απ' τό λάκκο, νά τήν περάσει αντίκρυ, σέ κάνα σπίτι πιό ψηλό.

Τότε ή μάνα του, σάν εκατάλαβε τό τί ήθελε νά κάμει, αντιστεκόντανε και του φώναζε: «Τά παιδιά σου, Γιωργή. Άρχίνα πρώτα απ' τά παιδιά σου και τή γυναίκα σου. Τί νά μέ κάμεις έμένα, γριά γυναίκα. Πάρε τολάχιστο τουτο τό ύστερνό, τό Νικολάκι, μή δέν προλάβεις νά τό πάρεις...».

Ό Γιώργης όμως δέν είχε ανάγκη ν' άκούει τόν ένα και τόν άλλο. Η θέλησή του ήτανε τέτοια, νά τήν περάσει πρώτη, και τήν επέρασε, τή μάνα του.

Ίσαμε νά καλοφωνάξει ό κόσμος γύρω στα ψηλά παραθύρια, γιατί πάντα φωνάζει ό κόσμος όταν του δώσεις πράμα νά βλέπει, οί ψυχές όλες είχανε σωθει.

Ίσαμε και τό Μουήγο, τό σκυλί, τόν τύλιξε ό Γιώργης στό λαιμό του ένα γύρο, σάν μαργαριτάρια.

Κι ύστερα εκάθισε ν' αναπαυτεί.

Κι όσο πού αναπαυόντανε, κι έπερνούσανε οί ώρες μιά μιά, και οί γυναίκες θρηνοῦσαν τά πράματα του σπιτιού και τά ρουήχα, επειδή οί γυναίκες πάντα θρηνοῦν τά μικροπράματα, γιατί τους εΐπανε και τό πιστέψανε πώς δέν είναι άξιες για τά μεγάλα, τότε αγάλι αγάλι, ό τόπος ένα γύρο καθάριζε,

τ' άστροπελέκια έστραφήκανε άλλου, κατά τό νοτιά, τά νερά έστραγγίσανε κάτω στίς ρίζες τής γής, και στήν επιφάνεια απόμειναν, απ' όπου διαβήκανε τά νερά, όλα τά ψόφια πράματα, άχρηστα πιά νά ζήσουνε, και οί βουές απ' όλα τά ανθρώπινα, τόν τρόμο και τους πόνους, συχάσανε, κι ήρθε τό σκότος τής νύχτας άπάνω απ' όλα τότε και τά θεράπεψε.

Η κυρία Θαλή τά θυμότανε όλα σάν χτεσινά πράματα, και μάλιστα θυμότανε ότι οί γυναίκες και τά παιδιά εκείνη τή νύχτα του χαλασμού ξενοκοιμηθήκανε στα άντικρινά σπίτια. Άλλά ό Γιώργης όμως στιγμή δέν τ' άφησε τό ρημάδι τους, κι εκούρνιασε όπως όπως, ως νά διαβούνε οί ώρες οί πολύ σκοτεινές, και μόλις πού εκάραζε, αποδώ κι αποκει τά συμμαζεψε όλα, γυναίκες και παιδιά, και τους έλεγε:

«Ωρα είναι πιά νά πιστρέψετε σπίτι σας. Θέτε νά σαs αλησμονήσει δηλαδή τό σπίτι σας;».

Και οί νοικοκυρές του λέγανε απ' τά άντικρινά παραθύρια πώς πρέπει νά τό παρατήσουνε τό ψωρόσπιτο, μήν ξαναπάθουνε τά ίδια, και δέν ήτανε δά κανένα πράμα τόσο τής προκοπής, και πώς θά βρισκανε καλύτερο.

Του λέγανε, του λέγανε ένα σωρό πράματα, κατηγορίες. Άλλά ό Γιώργης έλεγε:

«Τό 'χομε μαθημένο τό σπίτι μας. Μας εκμαθε κι εκείνο. Που νά σύρομε πάλι τώρα στα... άμάθητα».

Ἡ κυρία Θαλή τὰ θυμότανε ὅλα πολὺ καλά, ἀπόψε πού προσπάθησε λίγο νά θυμηθεῖ. Καί μάλιστα στενοχωρήθηκε νά μὴ θυμοῦνται οἱ ἄνθρωποι κάποτε πιό συχνά τὰ καλά πράματα.

Τέλος πάντων ἡ νύχτα της μέ τό 'να καί μέ τ' ἄλλο ἐπέρασε, καί λέγοντας:

«Ἐγὼ θά τὴν τοποθετήσω πάντως τὴν πολυθρονίτσα ἐκεῖ...».

Κι ὕστερα ἤρθανε οἱ παλιατζήδες.

Νωρίς νωρίς τό πρωί.

Καί τὰ πήρανε ὅλα.

Στεκόταν ἕνας στὰ δεξιά, ἄλλος ἀριστερά, καί τὰ γράφανε κι ἐμετροῦσαν.

Τέτοια μεγάλη εὐκολία, ἡ κυρία Θαλή δέν πίστευε τὰ μάτια της!

Ἐκεῖ μόνο πού τὰ παράδινε ἕνα πρὸς ἕνα ὅλα τὰ πράματα, τραβοῦσε βιαστικά τὰ δάχτυλά της πίσω, ἀπὸ τὸν τρόπο της.

Δέν μπόρεσε μόνο νά καταλάβει τί θά τό κάμουν ἐκεῖνο τό παλιό κλουβί μέ τό πουλάκι, καί τό πήραν κι αὐτό! Ἐνα ζωντανό πράμα μαζί μέ τ' ἄψυχα, πόσο θά μπορέσει ν' ἀντέξει; ὄχι πάρα πολύ...

Κι ὥστόσο τό φορτώσανε κι ἐκεῖνο στό κάρο.

Ἐστερα, κάτι ἀποδῶ, κάτι πάλι ἀποκεῖ ἀρπάξανε ἀκόμα οἱ παλιατζήδες, κι ἐφύγανε.

Τότε χαρούμενη ἡ Μάρθα λογάριαζε τὰ χρήματα τῆς πούλησης, καί εἶπε:

«Ἰσα ἴσα θά φιάξομε τὰ καινούρια μας τ' ἀπαράιτητα, στό ἄλλο σπίτι».

«Τί ποσόν εἶπες ὅτι ἐπήραμε», ρώτησε ἡ κυρία Θαλή, «διασκορπίζοντας τὰ περασμένα μας χρήνια;».

«Τριάντα πέντε χιλιάδες», εἶπε ἡ Μάρθα.

Τό καινούριο σπίτι ἦταν ψηλό ψηλό καί πεντακάθαρο.

Ἐὐφραντο κλείστηκαν μέσα οἱ δύο μαζί τό πρωτοβράδυ, εἶπε ἡ κυρία Θαλή:

«Πόσο παράξενο μοῦ φαίνεται νά μὴν ἀκούγονται ἀπὸ πουθενά ἀπ' τό δρόμο τὰ θήματα... Πρέπει νά προσπαθήσομε μέ κάποιο τρόπο, παιδί μου, νά συνδεθοῦμε».

«Ἐσύ μὰνα ξενοιάζεις», τῆς λέει ἡ Μάρθα, «μέ τίς κουβέντες σου. Θά ὑπάρχουν κι ἄλλοι τρόποι σίγουρα συνεννόησης μέ τὸν κόσμο. Ἴσως τοὺς βροῦμε ἄλλη φορὰ».

Ἦταν τόσο κουρασμένη, πτώμα, ἡ κυρία Θαλή, ἐκεῖνο τό πρωτοβράδυ. Δέ χρειάστηκε τίποτα. Καί δέν ἐβλεπε τίποτα. Γι' αὐτό κι ἂν ἔλειπε καί ἡ πολυθρονίτσα, καί τό μικρὸ ἐκεῖνο σεντουκάκι μέ τὰ μπαλώματα, τό τόσο χρήσιμο, ἡ κυρία Θαλή τό κατάλαβε σέ δύο μέρες μόνο.

Ἐὐφραντο ὅμως στό... ἄλλο σπίτι, εἶχε θάρρος ἀκόμα, πήγαινε ταχτικά. Γιατί ἔπρεπε νά νοικιαστῆι τό γρηγορότερο. Ἄλλὰ δέ νοικιαζότανε. Μέσα σέ πολὺ λίγες μέρες ἡ ξώπορτά του, βιαστική, ἐξεφανέρωσε στή γειτονιά τὴν ἐγκατάλειψη. Τοῦ δρόμου οἱ βρο-

μες τήν τυλίξανε, καί στά σκαλοπάτια της μαῦροι λεκέδες καί φουχτες φύλλα ξερά καί γρασιδι πράσινο. Καί μάλιστα κάποτε πού, δέν τό ξέρει βέβαια γιά σίγουρο κανείς, ἀλλά ἴσως ἀρρώστησε, κι ἔβαλε κάμποσον καιρό νά σύρει κατακεῖθε ἡ κυρία Θαλή τά ποδάρια της, βρίσκει ἕνα κοπάδι παιδιά μαζεμένα στό πεζοδρόμιο, κι ἡ δασκάλα στή μέση, πολύ μικρά παιδάκια μέ τά ποδιδάκια τους καί κορδελίτσες στά μαλλιά, τά περισσότερα κορίτσια, ἀλλά ἦτανε κι ἀγοράκια, κι ἡ δασκάλα τούς ἔλεγε:

«Λοιπόν, πώς τήν εἶπαμε κείνη τή λέξη, ἐσύ Φανή;».

«η-α-νοι-ξη». Ἔλεγε ἡ Φανή συλλαβιστά.

«Πές το κι ἐσύ ἄλλη μιά φορά, Ἐλενίτσα, μ' ὅλα τά λόγια, νά τ' ἀκούσει καλά καί ὁ Ξάνθος».

«η-ε-πο-χη-που-ερχου-νται-τα-χε-λι-δο-νια-ειναι-η-ανοι-ξη». Ἐφώναζε ἡ Ἐλενίτσα.

«Τό λοιπόν τά ἴδατε καλά σήμερα; Γιατί τήν τελευταία φορά δέν τά καλοθυμόσαστε. Γιά γυρίσετε πάλι νά τά δεῖτε καλά».

Κι ὅλα τά κεφαλάκια στρίβανε κατά τό σπίτι τῆς κυρίας Θαλῆς.

«Λοιπόν, τί εἶπαμε πώς ἔχουνε τά χελιδόνια ἀπό πίσω; Πές το μ' ὅλα τά λόγια, Κωστάκη».

«τα-χε-λι-δονια-ε-χουνε-απο-πισω-ψαλιδιστην-ουρα».

Τότε σιγά σιγά ἡ κυρία Θαλή ζύγωσε τά παιδάκια ἀπό πίσω.

«Ξαναπές το κι ἐσύ, Σοφία, μ' ὅλα τά λόγια, νά τ' ἀκούσει κι ἡ Δέσποινα», ἔλεγε ἡ δασκάλα.

«τα-χελιδονια-εχουνε-αποπισω...» ἔλεγε ἡ Σοφία.

«τα-χελιδονια-εχουν-αποπισω-ψαλιδιστην-ουραν...»
Συλλαβίζε ἀγάλια ἀγάλια καί ἡ κυρία Θαλή μαζί μέ τή Σοφία.

Τότε εἶπε ἡ δασκάλα σέ μιά γυναίκα πού ἔδγαλε τό κεφάλι της ἀντίκρου σ' ἕνα παράθυρο:

«Νά μᾶς συγχωρεῖτε, κυρία μου, μήπως σᾶς ἐνοχλοῦμε, ἀλλά ἤρθαμε νά γνωρίσουμε τά παιδάκια τά χελιδόνια».

Καί ἡ κυρία τῆς ἀπάντησε γρήγορα γρήγορα:

«Καλέ τί λέτε! δέ μᾶς πειράζει. Σάμπως καί εἶναι δικό μας τό ρημάδι μέ τίς φωλιές; Ἀκατοίκητο εἶναι καί θά τό φάει ἡ βρόμα. Ἄλλά ἐμᾶς τί μᾶς πειράζει».

Ἡ δασκάλα τά πρόσταξε νά μποῦνε δυό δυό στή σειρά τά παιδάκια, κι ἐφύγανε.

Καί μόνο ἡ κυρία Θαλή ἀπόμεινε στό πεζοδρόμιο. Σάν ἄνθρωπος τυφλός.

Καί δέ βρίσκονταν τώρα μήτε κάνα κουρέλι νά καθαρίσει στά παντζούρια τίς κουτσουλιές, κι ἐμιλοῦσε μονάχη της καθώς ἡ κυρία Θαλή τό ἔχε συνήθεια, κι ἔλεγε:

«Δέν τό πειράζει σέ τίποτε ὑποθέτω τό σπίτι, κι ἂν δέν τίς καταστρέψω τίς φωλιές. Καί τά παιδάκια ἴσως μάλιστα τό ξαναχρειαστοῦν, νά γυρίσουν νά τά ξανακοιτάξουν τά χελιδονια-εχουν-αποπισω-ψαλιδιστην-ουραν...».

Τό ἔπε καί τό ξανάπε καί τά διατήρησε στό νοῦ τῆς ἡ κυρία Θαλή τά χελιδόνια μέ τήν οὐρά, μερόνυχτα.

Ἄλλά ἡ ζωὴ κυλοῦσε. Δέν εἶναι βολικό νά πολυσταματήσεις πίσω, νά σέ πνίξουν τά ὄνειρα.

Κι ὅπως εἶχε τό νέο σπίτι πράγματι εὐκολίες πολλές... Νερό ἄφθονο...

Τελώνια καί νεράιδες πλανεύουνε τό νοῦ. Καί τά περασμένα δέν τά θυμάσαι. Ἄποξεχνάς.

Τώρα εἶμαστε μέσα στό χειμώνα, καταμεσῆς τοῦ κάμπου, ἀντίκρου ἀπό τή θάλασσα κι ἀπό μιὰ βατραχοφωλιά, στό μέρος ὅπου φάνηκε πρώτη φορά στή γῆ ὁ Γιάννης, τό Γενάρη.

Ἄνοιξε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μιὰ στιγμή διαστικῆ, κι ἐξανάκλεισε γρήγορα, κάτι τά σύννεφα κρυφομιλήσανε ἀπό πάνω, καί τότε ὁ κόσμος ἔμαθε τή γέννα σ' ὄλο τό χωριό, τέταρτη ἐκείνη τή βδομάδα. Ποιός νά τή λογαριάσει...

Βροχές ὅμως, κι ἀνήλιος χρόνος ἐκείνη τή χρονιά, κι ἐξεπεζέψανε τό Μάρτη βατράχια στόν κάμπο, ποιός ξέρει ποῦθε, μέ ἓνα γέρο βάτραχο σκοῦρο γιά ἀρχηγό, μέσα ἀπό τόν ὀρίζοντα, ὄλο φούρια καί διάση νά κατοικήσουν τόν τοῖχο τόν ξεροτρόχαλο, πού ἔφραζε γύρω γύρω τή μάντρα καί τά γεννήματα.

Ὁ Γιάννης τήν ἡμέρα ἐκείνη ἐχαμογέλασε τό πρῶτο γέλιο του στή ζωή.

Τό γέλιο τοῦ νεογέννητου μωροῦ πού εἶναι λίγο πιό τραγικό ἀπό τό κλάμα του.

Καί τό θυμοῦνται ἀκόμα σήμερα τά δέντρα, τά νερά, καί ὁ οὐρανός, σάν ἐκεῖνα τά ὄνειρα πού σέ τυλίγουν μέσ στά ὄνειρα, χωρίς νά φέρνουν λύση.

Τό θυμοῦνται καί οἱ γέροι, τήν ὥρα πού λαλοῦνε οἱ πετεινοί, πού μετατοπίζει ὁ ἀέρας, ὅταν γύρω ἀπ' τήν ἐξάντληση αἰχμάλωτοι κι ἀπό τή θράκα τους, ἀθόρυθα τότε τήν κάθε συφορά οἱ γέροι τήν ἀναμασοῦνε.

Καί τότε πιά, οἱ γειτόνισσες τό εἶπαν τό παιδί παλαβό. Κι ἀνοίξανε τά σπίτια τους διάπλατα στίς εὐχαρίστησες, στά σούσουρα καί τόν καημό τόσο εὐκολα, σάμπως ν' ἀνοίξαν τά ντουλάπια τους.

Ὡστόσο ὁ Γιάννης μίλησε, ἐκείνη τήν ἐποχή, μέ τήν ὥρα του. Μήτε καί πρόωρα πολύ, μήτε πάρωρα. Μεγάλωνε μπορεῖ νά πεῖς σχεδόν κανονικά ἴσα-με τά ἑφτά του χρόνια.

Ἐνα πρωί ὅμως, ξαφνικά, ὁ Γιάννης ἀρρώστησε. Τήν πρώτη του ἀρρώστια. Ἀρρώστησε ἀπό τή μυρωδιά τά κατακόκκινα γαρίφαλα πού διατηροῦσε ἡ μητέρα του στό παράθυρο, στό πρεβάζι, στούς ντενεκέδες τῆς αὐλῆς ἄσπρους ἀπ' τόν ἀσθέστη, καί ἡ μυρωδιά ξεκίνησε μέ τόση ἐπιμονή, σάν μεθυσμένο γλαροπούλι τοῦ βοριά περπάτησε τόν τοῖχο, ἀνέβηκε, κι ἐτύλιξε τό Γιάννη χειροπόδαρα, σάν καπνός.

Ἡ μυρωδιά ἀπ' τά κατακόκκινα γαρίφαλα στάθηκε ἡ πρώτη ἐπίσημη ἀρρώστια τοῦ Γιάννη. Μπουκασιά βάψανε τά χεῖλια του ἀπό τόν πρῶτο ἐκείνο πυρετό καί ἡ μούρη του ξάσπρισε, κι ἔτσι καί τά 'σερνε ἐκεῖνα τά χρώματα, σ' ὅλη του τή ζωή.

Καί τότε, πού τό χωριό ἐτοιμάστηκε μιάν αὐγή

τοῦ Σεπτέμβρη γιά τόν τρυγητό, κι ἐσελώσανε τά μουλάρια, καί μέσ στά σπίτια δέ δουλεύονταν ἐκείνη τήν ἡμέρα τά μαγερεία, μήτε ἀνάπαψη, μήτε ἄλλη συλλογή, μήτε πόνος, μήτε βαπτίσια τοῦ πρώτου ἀσερνικοῦ παιδιοῦ... Ἀπληστη μερμηγκοφωλιά θαρρεῖς ὅταν πού παίρνει νά ζώσει ὁ χειμώνας, ἀπάνω κάτω ὅλο τό χωριό σέρνεται, χωρίς ξανάσασμα, ὁ ἰδρώτας ἀνεκατεῦονταν μέ τά κόκαλα τοῦ κορμιοῦ ἀπό τή μιά, κι ἀπό τήν ἄλλη μαζί μέ τά σταφύλια καί τίς λάσπες, καί ὁ ἥλιος τοῦ Σεπτέμβρη, σάν ἄντρας ἀκόμα στή νιότη του, προτίμησες δέν ἐξεχώριζε καλά καλά: δάχτυλα, στήθια μαῦρα εἶτε ξανθά, καί λεῦκες καί κορφές, τοῦ ἀλόγου τά καπούλια, γέλια καί καιώματα – δέν ἐξεχώριζε προτίμησες, κι ὅλα τά βάτευε ἄπληστα ἐκείνη τήν ἡμέρα τοῦ Σεπτέμβρη, ὁ ἥλιος, πολύ βαρβάτος.

Τό μουλάρι τοῦ Γιάννη ἦταν κόκκινο, νά πάει πρώτη φορά στόν τρυγητό. – Χριστέ μου, ὅταν ἐχίμιξε νά μπεῖ στόν κάμπο, ἀκόμα νύχτα, καί τά ζωτικά περιδιαβαίνανε στίς στράτες, καί ἡ αὐγή κλεφτάτα ἐζύγωνε ξοπίσω τους, ξεχώριζες δέν ἐξεχώριζες τόν οὐρανό, τό ἕνα μέ τή θάλασσα. κι ἀποκεῖ οἱ φωνές καί τά κουφαηδόνια, καί δίπλα ὁ ἴσκιος τοῦ μαύρου βουνοῦ ν' ἀκολουθᾷ τό βῆμα σου. ἡ γῆς ἀνάδινε τά χνώτα της, ἀνάσες βαριές ὅλο πίκρα ἀπ' τό τριφύλλι καί τόν ἀσπάλαθο – Χριστέ μου, ὁ Γιάννης τότε πιά ἔφτασε στό θάνατο.

Τονέ μπαλέψανε τά ροῦχα καί ἡ ζωή τέσσερις μῆνες σωστούς. Ὁ κόσμος τόν ἀποχαιρέτιζε ἕνας ἕνας, κι ὕστερα λέγανε «τό μακαρίτικο», ὅταν τόν φέρνανε στά στόματα. ἀναμεταξύ τους.

“Όμως μιά μέρα πού ξημέρωσε μεγάλη φουρτούνα, χαλασμός, και ήθελε δύναμη νά ζήσεις, νά βασταχτείς πάνω στή γή, και νά σωθοῦνε οἱ ἐλιῶνες, κι οἱ ἀνάγκες σου, νά μή σέ παρατήσουνε καταμεσῆς στό δρόμο, μιά τέτοια μέρα ὁ Γιάννης ἀνασηκώθηκε κι ἐπερπάτησε.

Κι ὕστερα πήγε στό σκολειό. Κι ὅσο δέν πολυνοιάζονταν γιά τά γράμματα και δέν τά ἔφερε, γιατί δέ νοιάζονταν, οἱ δασκάλοι του λέγανε: «Δέν πειράζει. Ὁ Γιάνναρος εἶναι ἄρρωστος».

Ὁ Γιάννης ὅμως νόμιζε πώς τόνε λένε Καντακουζηνό. Ἔτσι τοῦ ἔρχόντανε πιό βολικά νά ὑπογράφε, σάν ἔμαθε κι ὑπόγραφε στήν πρώτη στό δημοτικό.

Ὁ δάσκαλος μέ τό κολάρο, πού ἦταν ἐξήντα τριῶ χρονῶ, τό πήρε πώς ὁ Γιάννης κοροϊδεύει, και λοιπόν κάποτε τόν χτύπησε – τό ἔχε συνήθεια νά χτυπᾶ τά ἀσερνικά παιδιά. Τό κακό πού ἔγινε ἐκείνη τή μέρα στή χώρα, δέν εἶναι τρόπος νά εἰπωθεῖ. Σκάσανε ὅλα τά θηλυκά κορίτσια στό κλάμα κι ἐλιγωθήκανε. «Γιαννάκι μας... τό Γιαννάκι μας...» λέγανε. Κι ἐκεῖνος πήγαινε κρυφά κρυφά ἀπό πίσω, κι ἔδενε τίς πλεξοῦδες τους τίς πιό χοντρές, δυό δυό.

Καημός μεγάλος ὅμως κι ἀπελπισία κυρίεψε τοῦς γονιούς τοῦ Γιάννη, ὅταν τοῦ πρωτοβάλανε ἐκείνη τήν ποδιά μέ τά σειρίτια, και τήν ἐγύρισε τό ἴδιο μεσημέρι χωρισμένη ἀπό πάνω ὡς κάτω μέσ στά δυό!

Μά δέ βάστηξε πιά ἡ καρδιά του ἐκείνη τή μέρα τοῦ Γιάννη, κι ἔφυγε ἀπ’ τό σκολειό, κι ἐπῆρε ἐκεῖ-

νο τό μονοπατάκι πού τά μερμήγκια μόνο τό διαβαίνανε, σχεδόν ποτέ οἱ ἀνθρώποι, κι ἐβάδιζε ἐβάδιζε μέ τά μικρούλια πόδια του, ὁ τόπος ἔνα γύρο χαλάσματα και τσουνκίδες, κι ἐκοίταζε καταμπροστά του τόν κόσμο, ὅπου τῶν δεντρῶν οἱ κορφές κλείνανε λίγο πρός τή γή, σίγουρες και ἀτάραχες, σάν τά μεγάλα λόγια πού εἶπαμε μέ τό εὐαγγέλιο καμιά φορά, μικρά παιδιά.

Ἔστερα πιά, πῶς νά τή λησμονήσει κανείς μιά τέτοια εὐλογημένη γή, ὅταν κοπάδια ἀλόγατα ἀνήμερα τά ἔβρισκε ἡ δίψα στό βουνό, και ξεκινούσανε γιά τό νοτιά κάθε χρόνο, κι ὅσο ὅπου χτυποῦσαν στόν οὐρανό μεσάνυχτα, μέσα στά σπίτια πού ἔφραζε ἡ ἀνημποριά και ὁ κόπος, και κάπου λίγο ὁ ἔρωτας μέ τά σαράντα πόδια, ἀνοικονόμητος, πού φέρνει νά μπερδεύεις τίς θεωρίες και νά κατασπαράζεσαι, πληθαίνει τό λειψό ψωμί, στήν προσταγή του ὀλοῦθε ἡ γῆς κατασκευάζει βασιλιάδες... περνούσανε λοιπόν κοπάδια κάθε χρόνο ἀλόγατα ἀνήμερα, κι ἐδιασκελούσανε ἀπ’ τή μέση τό χωριό, και τότε ὁ κόσμος μέσ στά σπίτια πού κλείδωνε ὀλοῦθε ἡ σκοτεινιά, στό διάβα τους ἀναλογάριζε τά χρόνια. Καί εἶτε κουδούνια τ’ Ἄι-Γιωργίου τά λέγανε, ἄνυδρη βροχή, ψυχές τῶν κολασμένω, κάνοντας τό σταυρό τους – δέν τά ἔπανε ποτές ἀλόγατα, πού ψάχναν γιά λίγο νερό, τραβώντας κατά τό νοτιά κάθε χρόνο, νά πιοῦνε.

Ἔστερα ὁ Γιάννης ἐμεγάλωνε.

Ὅπου κι ἄν γύριζε τά μάτια του, πάντοτε ἐκείνη

ή ίδια εύλογημένη γής απλόχερα σου 'δινε κάθε τόσο τά παιδιά σου, ύστερα τά 'παιρνε τά παιδιά σου, ύστερα κουβαλούσε τίς άστένειες, ύστερα και τά βότανα πού τίς γιατρεύουνε, σ' ανέβαζε ώς τόν ούρανό, τύφλωνε τούς ανθρώπους, οί σκάλες δ'ξω από τά σπίτια δέν όδηγούσανε σέ τίποτα, δρόμοι στενοί πού έπαραμέριζες νά φτάσεις κάποτε σέ κάποιιο τέλος, νεράιδες καθαρίζανε στή βρύση τό ξημέρωμα τά ματωμένα τής λεχώνας, κατάρες τά στεγνώνανε, μικρόσωμοι λαγοί μπαίνανε μέ τόν όρθρο μέσ στό ιερό όπου γεμάτος τρόμο ό παπάς άποτελείωνε στά έρημοκλήσια τή λειτουργία του, άγέρηδες διπρόσωποι, λαχανιασμένοι, στριμωχόντανε στά κούφια άδιέξοδα περάσματα τών άκατοίκητω σπιτιώ, και μέσ στήν άγκαλιά τους σφιγγανε τά όνειράτα κι έπιθυμίες τώ γειτόνω, κι εκείνες οί σκιστές, σμιχτές χαράδρες στά δάχτυλα εκεί κάτω του βουνού, εκεί ανάμεσα όπου πνίγηκαν τόσο γλυκά γλυκά όλες οί εποχές του χρόνου, μαζεύανε τά χτικιασμένα ρουχα τών άποθαμένω μας, και οί γυναίκες μας, κλεφτάτα, μέσ στίς νύχτες μπαλεύανε ποιός νά προφτάσει νά τά ξεδιαλέξει...

Πάνω σ' εκείνη τήν ίδια εύλογημένη γή γεννήθηκε και ή κερά Φροσύνη, κι αυτή χτυπούσε κάθε χρόνο μέ τίς δυό παλάμες της τή φουσκωμένη της κοιλιά: «Έβγα μωρέ», του φώναζε του άγέννητου, «έβγα νά δεις τί θά σου κάμω... – έβγα και θά σου κάμω γώ τόν κολαρίγκο σου...».

Άπό τήν ένωση εκείνη τής Παλαδοφροσύνης μέ τόν κόσμο, έβγήκε μιá μεγάλη γενιά άνθρωποι βουβοί και μέ πολύ πλατιά κεφάλια, πού κουβαλούνε

άπό τόν κάμπο φρύγανα στό χωριό, και ζούσανε, ώσπου νά πεθάνουν.

Ό Γιάννης ακόμα μεγάλωνε.

Μά όπου κι άν γύριζε τό δλέμμα του, τή γή, άπό παντού, πέφτανε και τήν προσκυνούσαν μέ άγάπη και μέ τόσο φόβο οί άνθρωποι:

- «– μή μās ξεραίνεις τό ψωμί μας – λέγανε
- δώσε μας τήν καρδιά μας πίσω
- κάνε νά πούνε οί άνθρωποι ένα τραγούδι σέ όλη τή γή
- βόηθα νά καταλάβομε
- τά χρήματά μας είναι λίγα, έχομε όμως μεγάλη κοιλιά
- έλα! δέ θές νά ζήσομε μαζί; είμαστε δυνατοί τόσα χρόνια φυλάξαμε τά μαρουλάκια του μπαξέ μας και τά παιδιά μας για νά τά χαρίσομε ένα πρωί στά σύννεφα
- μās είπανε ότι πίσω από τά σύννεφα δέν έχει τίποτα
- κάνε νά υπάρχουν πίσω από τά σύννεφα κι άλλοι καλικαντζάροι σαν κι εμάς, και τόν Άπρίλη νά τούς συναντήσομε
- κάνε νά συναντήσομε και τή Μαρία μας
- ή Μαρία μας θά φωτίσει, ανάβοντας όλες τίς λάμπες του ούρανού, εκείνο τό κρυφό, ιδιαίτερο μυστικό τής ζωής μας
- νά φτάσομε νά αξίζουμε τά πράματα μέ τρό-

- πο πιο τρομαχτικό από τα πράματά μας τα καθημερινά
- να ανοίξουμε για να στραγγίσουνε αυλάκια οί φλέβες τής ζωής γυρίζοντας, κατά τή θέλησή μας, από τήν άρχή
 - δώσε μας τή στοργή λοιπόν και ένα τριαντάφυλλο
 - τά χρόνια τουτα πού πεινούμε οί άνθρωποι και τά ζώα μας, διώξε μας τέλος πάντων από τή γή».

3

Τώρα, είμαστε πάλι μέσα στό χειμώνα και στή συνεφιά.

Ο Γιάννης άνοιξε τή χαμηλή πορτούλα του ύπογειου, και ξαφνικά ό Γενάρης και οί μεγάλοι δρόμοι τής πολιτείας τόν άρπαξαν από τά μούτρα.

Ήταν ή ώρα τώρα, μόλις είχε τελειώσει ή καταιγίδα ή βραδινή, πού οί όμπρέλες κλείνανε, και τότε φάνηκαν οί άνθρωποι κάτι κοϋκλες πολύχρωμες να κρέμουνται με άόρατα νήματα από τόν ουρανό, κι όλα τά φαναράκια τής ζωής ήταν αναμμένα. Σήμερα τό πρωί τό φρέσκο χιόνι πρόφτασε τό παλιό, και οί φωνές του κόσμου έρεθίσανε με παράξενο τρόπο τήν κίτρινη άτμόσφαιρα. Ο ποταμός, πού χώριζε τή χώρα, άφιόνισε τά ήμερα χτηνά και τρέξανε όλα όρμητικά να τόν ξεπεράσουν. Και ό κουτσός στίς γωνιές του δρόμου ξάπλωνε χάμω, στό χώμα, τά ξύλινα πόδια του για ν' άκούσει, να δει, να προλάβει να μάθει, πού ώστόσο ένας τέτοιος άνθρωπος χωρίς καθόλου πόδια, εκείνα όλα τά φρέσκα νέα τής ήμέρας πού δέ θά τά μεταχειρίζονταν...

Τότε, ο Γιάννης στάθηκε μπροστά σ' εκείνο τό άχνιστό καμίνι τής ζωής μέ προσοχή, και είπε:

«Πρέπει νά παραδοθῶ. Καλύτερα από μόνος μου, σήμερα τό πρωί νά παραδοθῶ. Ίσως μέ χρειάζονται...».

Και προχώρησε δῆμα πρὸς δῆμα στό μεγάλο δρόμο.

Έτσι, τό ἴδιο εκείνο βράδυ, πρώτη φορά ο Γιάννης παραδόθηκε στόν κόσμο μέσα στό σπίτι τής κυρίας Θαλής.

Η γριά γυναίκα τόν χαιρέτησε χωρίς περιέργεια. Λέει: «Άκόμα ένας. Φέρε νά τόν τρατάρεις, Μάρθα, απ' εκείνο τό πρό ὀλίγου...».

Και τόν παρατηροῦσε ὅπως ἐκοίταζε πάντα τόν κόσμο.

Όλα ἦταν στή θέση τους, και ὁ καθένας ἔκανε μέσα στό σπίτι ὅ,τι πρέπει, ὅταν ἡ κυρία Θαλή άκουσε πρώτη φορά τό Γιάννη νά κουβεντιάξει.

«Ήταν ένας μεγάλος γεροβάτραχος καλοδεμένος. Ὁ άρχηγός». Έλεγε ὁ Γιάννης. «Ὁ πλατύς δρόμος πού ἔφερεν από τόν κάμπο μέσα στό χωριό, γέμισε από τήν παρουσία του, τά λαστιχένια χέρια του. Και τότε ψιθυρίζανε πὼς τάχα θά μέ πλάνταξε ὁ γεροδάθρακας μέσα στήν κούνια μου, και ἡ μάνα μου ἐμάζεψε σπασμένα δόντια από τά χτένια και ἀπολιφάδια σαπούνι πράσινο, νά φάει μ' ἐκεῖνα λέει ὁ βάτραχος, νά χορταστεῖ, πῆγαινε και τοῦ τά ῥιχνε πρὶν νά χρυσώσει ὁ ἥλιος τό μοναδικό μας παρᾶθυρο, νά μᾶς ξυπνήσουνε οἱ πετεινοί. Εκείνος ὁμως ἦταν ένας καλοδεμένος γεροβάτραχος, γεμάτος περηφάνια και ἀκατάδεχτος. Ίσως γι' αὐτό

μπορεῖ νά ψόφησε στό τέλος. Έμένα ὡστόσο εκείνος μ' ἔμαθε πρώτα νά λέω τά παραμύθια αὐτά, νά τά γυρίζω ὕστερα ἀπάνω στή ζωή, νά ξαναζωντανεύουνε τά παραμύθια».

Και γύρω από τό Γιάννη, καθώς μιλοῦσε, μαζεῦτηκαν ἕνα σωρό ἄνθρωποι πού βρισκονταν ἐκεῖ και γλεντοῦσαν, κι ἐγέλασαν πάρα πολύ ὅταν ὁ Γιάννης είπε:

«Μέ συγχωρεῖτε, ἴσως κανένας από σᾶς ἀπόψε θά κλάψει πικρά ἐπειδή δέν κατάλαβε, κάποτε ὁμως ὄλ' αὐτά θά τά βάλουν οἱ ἄνθρωποι μέσ στά μικρά μικρά σκολειά, νά τά τραγουδοῦνε παιδάκια».

Τότε, οἱ φωνές πνίξανε κι ἐπαρασύραν ὄξω από τό σπίτι τό περιττό, και ὁ καθένας ἔκλεισε μέσα τό μυστικό του, σάν τά κοράλια, και μόνο λέει ὁ καιρός θά δείξει, ὅταν θά γίνει εὐνοϊκός, τοῦ καθενού τήν τιμή στήν πραμάτεια.

Και ὅταν ἄδειασε τό σπίτι, και οἱ διασκέδασες διαλυθήκανε, και φύγαν ὅλοι μέ γεμάτη καρδιά και κόκκινο αἷμα, στάθηκε ἡ Μάρθα ἐδῶ, ἡ κυρία Θαλή ἀποκεῖ, και τῆς είπε:

«Παιδί μου, δέν εἶναι ἄνθρωπος αὐτό τό ὑποκείμενο πού ἔφερες ἀπόψε, δέν εἶναι ὁ Γιάννης πού τόν σύστησες, αὐτός εἶναι ἕνα φάντασμα».

Τότε ἡ Μάρθα δέν ἐμίλησε, ὅπως τό ἔχε συνηθια, και δέν ἀπαντοῦσε, συλλογίστηκε ὁμως ὅτι:

«Γιά ὅσους από μᾶς, μικρά παιδιά, μᾶς τρομάξαν πολύ μέ τά φαντάσματα, θά πρέπει νά μὴν εἶναι ἄξια πιό μεγάλη για ἕναν ἄνθρωπο απ' αὐτή».

Και οἱ δύο γυναῖκες πέσαν νά κοιμηθοῦνε μέσα στό ψηλό σπίτι.

Καί οί διαβάτες διακρίνανε ἐκεῖνο τόν καιρό κά-
θε πού ζύγωνε νά σουρουπώσει, ἕνα μικρό χαμένο
φῶς, μέσα σέ μιά μεγάλη γύμνια.

Ἐκεῖ ἦταν τό σπίτι τοῦ Γιάννη, κι ὅλοι τό ξέρα-
νε, μέ τ' ὄνομα.

Ἐκεῖ, ἐπήγαιναν καί τό τσιμπούσανε τό σπίτι ὄχι
μόνο τά ἄγρια πουλιά, καί οἱ φουρτούνες, καί τό
γέρικο ἐκεῖνο πεῦκο, καί ἡ μοναξιά, ἀλλά καί οἱ
θόρυβοι τοῦ κόσμου βράζανε δίπλα του, καί κάτι
πρόβαρα βόσκισαν ἡσυχά γύρω, ἐνῶ τά μεγάλα φῶ-
τα τῆς πολιτείας πολεμούσανε νά τό σβήσουνε, ἕνα
σωρό παχιά σκουλήκια ξεφυτρώσανε στίς ρίζες
του, τό κοροϊδέψανε μικρά παιδιά, καί ὁ χρόνος
περπατοῦσε ἀπάνω του γράφοντας γιά λογαριασμό
του ἐκεῖνα τά ἄγραφα μόνο χαρτιά, ἀλλά ἐκεῖνο
ζοῦσε.

Μιά ρόδα γύριζε στό ἀμάξι, γύρω στόν ἄξονά
της, κλώθοντας τή σκιά.

Καί κάθε νύχτα ὁ Γιάννης, τήν ὥρα πού σωπαί-
νουνε οἱ λύκοι μέσα στά ἀδιάβαρα χαντάκια τῆς
ζωῆς, ἔμπαινε μέσα σ' ἐκεῖνο τό σπίτι, κι ἔβγαζε τό
ψεύτικο μάτι του.

Τό μάτι, μακριά ἀπ' τό Γιάννη, καθώς στερήθηκε
ἀπότομα ἐκεῖνη τήν ἔκφραση τῆς δανεικῆς, ἔστεκε
τώρα ἀκίνητο, σάν χάρτινο δαδί ἀναμμένο.

Καί πίσω ἀπό τόν πρῶτο τοῖχο εἶχε στήσει ὁ
Γιάννης ἕνα θρόνο μέ μετάξι πράσινο δουλεμένο,
καί γύρω γύρω δέν ἦταν τίποτα ἄλλο, ὅλα ἐκεῖνα
τά χάρδια στό κούτελο τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῆς ψυχῆς...

Μόνο ὅταν τά σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ, σάν τά πολύ
γοργά πουλιά τίς νύχτες χαμηλώνανε, καί στριμω-
χνόντανε μέσα στό ἔρημο σπίτι τοῦ Γιάννη, γύρω σ'
ἐκεῖνη τήν ἐρημιά, τότε, οἱ ἀνάσες τοῦ Γιάννη κάτω
ἀπό τό χαμηλό ταβάνι τά κυνηγούσανε, καί τό σπί-
τι ἄδειαζε, κι ἔμενε πάλι κουφάρι.

«Δέ σοῦ ἴπλεξα ποτέ ἐσένα λουλούδια, μιμόζες
καί τριαντάφυλλα, ἀλλά τοῦ τάφου ἢ πλάκα ἐσένα
δέ θά σέ σκεπάσει». Ἐλεγε ὁ Γιάννης γιά τό θρόνο
μέ τό μετάξι τό πράσινο.

Τότε ἔπαιρνε τή φωνή τό χάος, καί τήν κατέβαζε
στόν Ἄδη, τήν μπέρδευε μαζί μέ τά αἰώνια θεμέλια
τοῦ σπιτιοῦ, κι ἐκεῖ τήν καταβρόχθιζε στήν ἀκινή-
σία χάος μεγαλύτερο.

Τότε, ὁ Γιάννης ἔβγαζε τό σακάκι του, κι ἔβαζε
τό ἀφτί του χάμω στό ξύλινο πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ,
στό μέρος ἀπό τό καλό, τό ἀληθινό του μάτι, κι
ἐπερίμενε λίγο.

Ἐκεῖ, ἄρχιζε νά ὄρχεται ἕνας θόρυβος στήν ἀρχή
σάν τή δικαιοσύνη ἐκεῖνης τῆς ὠραίας νύχτας τῆς
πρώτης τοῦ Μαγιοῦ, καί ὕστερα σάν τά πεινασμένα
χρόνια καταμεσῆς στήν ἐρημο πού, λιμασμένα γιά
θροφή... Καί ἡ βουή κατακυλοῦσε σκίζοντας τό
σκοτάδι γιά νά φτάσει νά μπεῖ μέσα στό σπίτι τοῦ
Γιάννη.

Τότε ἐκεῖνος ἔλεγε: «Νά βάλω τό σακάκι μου νά
ἐτοιμασῶ, δέν ἔχω τή συνήθεια, βλέπετε, τέτοια
πράγματα...».

Κι ἔβγαине στό κατώφλι τῆς πόρτας καθώς πού
ἀκόμα ἦταν γδυτός καί φώναζε: «Θά τό ξέρετε βέ-
βαια ὅτι δέν εἶμαι ἐγώ γιατρός, ἀλλά ἐλάτε μέσα.

Μέσα σέ τούτο τό τρύπιο πιθάρι οί τυφλοπόντικοι ἔχτισαν φωλιές, καί θά διασκεδάσετε».

Καί ἔτσι ἀρχίζανε ἕνας ἕνας νά μπαίνουν μέσα στό σπίτι τοῦ Γιάννη, οί φίλοι του.

Ἦρθε συχνά ἡ κυρία μέ τό μεγάλο καπέλο, τό ἴδιο χειμώνα καί καλοκαίρι, καί αὐτή δέν εἶπε ποτέ τό ὄνομά της, ἀλλά μόνο ἔλεγε:

«Δέν ἔχω χρήματα. Δέν εἶναι εὐκόλο νά παρουσιάζομαι. Πρέπει νά ἀνανεώνεις συχνά τά ἐσώρουχά σου. Νά προετοιμάζεσαι».

Καί φαινότανε πάντα πολύ στενοχωρημένη, καί μόνο κάπως λίγο ἠσύχαζε ὅταν τῆς ἔλεγε ὁ Γιάννης:

«Ὅχι, ὄχι, δέν εἶναι ἀνάγκη, ἐγώ δέ θά σοῦ ἀγγίξω καθόλου τά ροῦχα σου».

Καί, «τί κάνεις ὅλη τήν ἡμέρα;» τοῦ ἔλεγε τότε ἐκείνη. «Τί κάνω;» ἔλεγε ὁ Γιάννης, «πρέπει νά ποῦνε ἀλήθεια οἱ ἄνθρωποι τί κάνουνε... Πλέκω πλεξίδες κρεμμύδια. Καί σᾶς περιμένω τό βράδυ».

Ἡ κυρία συχνά τραβοῦσε τό ὕφασμα πού σκέπαζε τά γυμνά της μέλη, ὅταν οἱ γωνιές τοῦ σπιτιοῦ φέρνανε τόν ἀγέρα ἀπό τό δρόμο καί τήν παγώνανε, καί καθώς πέτρωνε τότε τό μάτι της πάνω στά πράματα τά ζωντανά, σάν ἕνα κρεμαστό καντήλι πού πάει νά λείψει σέ λίγο τό λάδι του, ὁ Γιάννης τή ρωτοῦσε:

«Θέλεις τάχατε τίποτα;».

Ἐκείνη ἔλεγε:

«Ἡ ἐπιστήμη καί ἡ τέχνη δέ μέ βοήθησε. Ἄλλά περιμένω συχνά στά μέρη πού συνηθίζεται νά περι-

μένουν, ἀλλά σβήνουν ὅλα τόσο μονότονα... σιγά σιγά, μέσα στό καφενεῖο, οὔτε ἕνας κρότος ἀπό τό τάβλι θά ᾿ρθει μιά ὥρα πού δέ θά ἀκούγεται, ἀλλά οἱ ἄνθρωποι μέ κοιτάζουν, ἄν καί ἀπό τόν περασμένο Μάρτη ἐγώ δέν ἐδικαιολόγησα ὡστόσο σέ τίποτα τήν ἐλπίδα τους».

«Νά βάψεις κόκκινα τά φρύδια σου», τῆς λέει ὁ Γιάννης. «Θά σοῦ φανοῦν σάν δίδυμα μικρά πουλιά κεντημένα μέ πολύ γοῦστο. Θά γελάσεις».

«Ναί», εἶπε ἡ κυρία φεύγοντας πολύ ἀργά, προχωρημένη ἡ νύχτα ἐκεῖνο τό βράδυ, «ὦ! μιά φορά τό χρόνο θά τά βάψω ἴσως τά φρύδια μου. Μία - φορά - τό - χρόνο... Δέν πειράζει».

Κουνοῦσε ὁ Γιάννης τό χέρι του καί τήν καληνύχτιζε, καί: «πρόσεξε πολύ τά νωπά φλέματα στό δρόμο πού φτύσανε οἱ ἄνθρωποι» τῆς ἔλεγε, «νά μή γλιστρήσεις».

Καί ἡ κυρία πού ἔφευγε μακριά μέσα στή νύχτα, μέ τό πλατύ ἐκεῖνο καπέλο, τό ἴδιο πάντα μονότονα χειμώνα καί καλοκαίρι, τώρα χαμογελοῦσε μέσα στά σκοτεινά στενά.

Ἦμενε ὁ Γιάννης πάλι μόνος. Κι ἔβαζε πάλι τό ἀφτί του χάμω, στό ξύλινο πάτωμα τοῦ σπιτιοῦ, κι ἔκαρτεροῦσε.

Τότε ἦρθε καί ἡ μικρή Ἄνθούλα, μέ τή βαθιά πληγή στό στήθος, μεταπλασμένη σέ χελιδονόψαρο, καί ἔφτανε πάντα λαχανιασμένη καθώς τήν κυνηγοῦσαν οἱ σκύλοι μέσα στίς ἔρημες αὐλές τίς νύχτες ὅσο τριγυροῦσε, καί ὁ ἰδρώτας εἶχε τώρα

κολλήσει εκείνα τὰ λέπια της καί τὰ φτερά σάν
δοστρακα πάνω στοῦ δέρμα, καί τή στενοχωρούσανε
πολύ, καί τὰ ἔβγαζε, καί τὰ κρεμνοῦσε δίπλα στοῦ
παράθυρο, νά στεγνώσουν.

«Εἶσαι πολύ ὠραία, Ἀνθούλα», ἔλεγε τώρα ὁ
Γιάννης. «Καί μ' εὐκολία νά σέ καταπιῶ σάν μιὰ
σταγόνα καθαρό νερό. Ἄλλά δέ θά μέ φτάσει, νο-
μίζω, ὁ καιρός. Ἐπειδή περιμένω τή Μαρία μου».

«Πέσε χάμω» τῆς ἔλεγε, «καί ἄκουσε πού θά πού-
με τώρα, Ἀνθούλα, μιὰ προσευχή. Δέσε τὰ χέρια
σου, Ἀνθούλα, καί ανάσανε».

«Μή μᾶς ξεραίνεις τό ψωμί μας» ἔλεγε μέ εὐλά-
βεια ὁ Γιάννης

»δῶσε μας τήν καρδιά μας πίσω

»κάνε νά πούνε οἱ ἄνθρωποι ἕνα τραγούδι σέ ὅλη
τή γῆ

»δότηθα νά καταλάβομε

»δότηθα νά καταλάβομε καί τή Μαρία μας ἐκείνη
τή στιγμή πού θά περάσει, καί θά φωτίσει ἀνάβον-
τας ὅλες τίς λάμπες τοῦ οὐρανοῦ ἢ Μαρία μας...».

«Πές το κι ἐσύ μαζί μου, Ἀνθούλα», ἔλεγε ὁ
Γιάννης, «πές το ἀκόμα μιὰ φορά μαζί μου, Ἀν-
θούλα» καί ανάσανε.

Καί ἡ Ἀνθούλα ἔκανε ὑπάκουα ὅ,τι τῆς ἔλεγε ὁ
Γιάννης.

«Ἐγώ συνάντησα πάλι σήμερα», ἔλεγε ἡ Ἀνθού-
λα, «τόν ἄνθρωπο μέ τήν ἀσπρη πετσέτα τοῦ φα-
γιοῦ μπροστά, στή θέση τοῦ πουκάμισου, πρώτη
φορά τόν κοίταξα στά μάτια, σήμερα, ὅταν μοῦ εἶ-
πε ὅτι κοιμήθηκε σαράντα μέρες μέ προσκέφαλο μέ-
σα στή φυλακή ἀπάνω σ' ἕνα πράσινο λεμόνι - καί

ὅταν μοῦ ἔπε ὅτι τοῦ ἀρέσανε τόσο πολύ τὰ χεῖλια
μου, σήμερα, τόν ἐφίλησα πρώτη φορά».

Τότε τή σήκωσε ἀπό χάμω ὁ Γιάννης τήν Ἀνθού-
λα, πού ἦταν ἀπό κείνη τήν ὥρα γονατιστή, «Ἀν-
θούλα, πρόσεχε», τῆς λέει, «πάρα πολύ τὰ χεῖλια
σου. Σκέψου πόσο συγκίνησαν τὰ χεῖλια σου, Ἀν-
θούλα, τόν ἄνθρωπο πού ἄγγιξε σαράντα μέρες μό-
νο τό λεμόνι... στή φυλακή».

Καί ἔτσι περνοῦσε ἡ ὥρα.

Καί ἤρθανε κι ἄλλοι πολλοί.

Ἄλλά στοῦ θρόνο ὅμως ὁ Γιάννης μήτε ἕναν δέν
ἐκάθισε, μέχρι σήμερα.

Ἄν καί ἦρθε καί ὁ ἄνθρωπος πού εἶχε ταξιδεμέ-
να δώδεκα στεριές, καί ἡ γυναίκα του καί τὰ παι-
διά του τόν ἀφήσανε, γιατί εἶχανε θυμώσει πού
τούς κακοφάνηκε ὁ τόσος μακρὺς χωρισμός, ἐνῶ
ἦτανε στοῦ χέρι του ὅποτε θέλει νά γυρίσει πίσω, ἄλ-
λά δέν ἐγύρισε.

Καί ἐπηγαίνανε ἕνα σωρό ἄνθρωποι ἀπό τὰ μα-
κρινά καί τοῦ λέγανε πώς τάχατες πεθάνανε ἡ γυ-
ναίκα του καί τὰ παιδιά του, καί ἐπηγαίνανε στή
γυναίκα καί τῆς λέγανε ὅτι:

«Ὁ ἄντρας σου ἐφόρεσε κομπολόγια χρωματιστά
στή μύτη του καί στοῦ λαιμό, καί θγαίνει μές στοῦ
δρόμο μέ τόν ἥλιο καί δέ ντρέπεται, καί τοῦ ρίχτου-
νε πέτρες τὰ παιδιά καί τονέ σαλιώνουνε, ἐνῶ οἱ
γλάροι ἀπό τόν οὐρανὸ τόν κατορούσανε, κι αὐ-
τός βαστᾶ στοῦ χέρι του ἕνα σιδερένιο κουτί καί μα-
ζεύει λεφτά, καί ἄλλοι λένε ὅτι μαζεύει ἐκειμέσα τὰ

κόπρα του, άλλοι λένε πώς έχει φυλαγμένο τό πρώσινο δηλητήριο νά σαϊτέψει δειλό βασιλέα, και δέ γνωρίζει πιά καμιά γλώσσα νά μιλεῖ, ἀλλά συνεννογιέται πολύ εὐκολα μέ ὄλους τούς ἀνθρώπους».

Ἵστερα ἐπηγαίνανε πάλι στόν ἄντρα και τοῦ λέγανε:

«Ἄνθρωπε, τή γυναίκα σου τηνέ κατάστησε ἔγκυα ἕνας πίθηκος.

»τὴν παραρίζαν τή γυναίκα σου μέσ στό βαθύ χαντάκι, σάν τά πολυαγαπημένα κάντρα τῆς περασμένης γενεᾶς, σάν τίς μισόσθηστες ἐπιγραφές, ὅταν πιά μεταφέρθηκε ἀπό τόν περασμένο χρόνο τό γωνιακό ἐκεῖνο μανάδικο στήν πέρα γειτονιά

»οἱ ἄλλοι ἄντρες τῆς γυναίκας σου εἶναι ὠραῖοι σάν τά νούφαρα, και θυγαίνουν ἀπό τό νερό γυμνοί, και τὴν ἀγκαλιάζουνε

»ἑκατομμύρια σκουλήγια τῆς ροκανίζουνε τίς φτέρονες τῆς

»και τά παιδιὰ σου μεγαλώσανε».

Ἵλλά ὅπως ἐκεῖνος ἔμενε πάντα τό ἴδιο ἀτάραχος και σκεφτικός, συνέχεια τοῦ λέγανε:

«Ἡ θάλασσα και ἡ στεριά ἔξω ἀπό τό σπίτι σου κηρύξανε τόν πόλεμο, και οἱ σκορπιοὶ σημάνανε μαζί μέ τό ξημέρωμα ὄλες τίς τρουμπέτες. Σύσσωμα θυγήκανε τότε ὄλα τά ζωντανὰ στήν ἐπιφάνεια, και ἀκόμα ὄσα δέν εἶχανε ποδάρια εἶτε μάτια εἶτε ραχοκόκαλο, καταπιαστήκανε νά τρέχουνε και νά πηδοῦνε. Και ἄλλα πού δέν εἶχαν φωνή, και ὅταν δέν ἦταν τρυπημένα πίσω, κι ἀναγκαζόντανε νά χύνουν ἀπ' τό στόμα τους ἐκεῖνα τά φαρμακερά ὑγρά, κι ἄλλα πού δέν ἐγνώρισαν ποτές μέσ στήν ἀπάτητη

φωλιά τους τίς ὀδύνες τοῦ ἔρωτα, κι ἐκεῖνα πού θά διαρκέσουνε παντοτινὰ πάνω στή γῆ, και ὄσα θά γεννηθοῦνε και θά σῆσουνε μέσα στήν ἴδια μέρα ὡς τό βράδυ, ὄλα, σηκώσαν τίς σημαῖες τίς γαλανές μπροστά στήν πόρτα τους, και ἀρπάξανε πιστόλια.

»Κι ἐθυγήκανε τά γέρικα λιοντάρια πού τόσα χρόνια τώρα δέν εἶχαν ἄλλη ἀνάγκη μέσα στόν τάφο για θροφή. Βυγήκανε και οἱ μελαψές ἀρκοῦδες, σούρνοντας, πού πιπιλίζανε για νά θραφοῦνε τίς πατούσες τους. Και θυζανιάρικα ἀκόμα πουλιά πού θέλανε μόνο τή μάνα τους. Και ἀπό τόν περασμένο Ἀπρίλη ὄσα πού τώρα πιά ἐγνωρίσανε, κι ἐθέλανε μόνο τό ταῖρι τους. Κι ὄσα πού τύχαν γαστρομενά κατά τὴν ὥρα αὐτή, μιὰ ὥρα πιό νωρίς βιαστήκανε, ὅπως μπορέσανε, νά ξεμπερδεύουνε. Κάθε λογῆς οἱ ἔχθρητες ἀμέσως ξοπλιστήκανε. Κι ἐλάβανε τό λόγο ἀκόμα και τά ἀθήριστα σπαρτά, και μέσα σέ μιὰ νύχτα μόνο, χρόνος μίζερος βέβαια και λειψός, οἱ ἀνεμῶνες μπογιαντίζανε τά λούλουδά τους κατακόκκινα. Μπρέ μάτια μου, δέν πόμενε ἀπ' ἄκρη σέ ἄκρη τοῦ ντουνια ἀνήλικο ἀγέρι, πού νά μὴν ξεγελάσει τούς γονιούς, νά ζώσει φύλλα και φτερά, νά θυεῖ στή μάνητα, στό κάλεσμα τῆς θάλασσας και τῆς στεριάς, δίχως πιά νά μπορεῖ κανεῖς νά γίνεῖ πιστευτός ἂν πεῖ ὅτι στίς πάχνες ἐξεφύτρωσε ἀτρόμητη σκληρή καρδιά, και αἷμα πυρὸ στίς φλέβες του ἄναψε τό φεγγάρι.

»Τότε, γίνανε λέει μεμιᾶς μεγάλα τά μικρά, και οὔτε κανεῖς πιά δέν προλάβαινε νά ἀφουγκρασεῖ, ὅταν, ξυλάρμενα καρᾶδια φελοπλέανε κι ἐξεκινούσανε κι ἐξεμπαρκάρανε ὄλο στόν ἴδιο τόπο. Χάσα-

νε οί μαργαρίτες και τά ψάχτανε μέσ στό σωρό τά ποδαράκια τους, και οί κουκουβάγιες τή ντροπή, και ό ήλιος τό ραβδί του. Κι έρουφήξε πηχτό νερό ή παραλία τής θάλασσας, κι άπάνω στό νερό κυλιόντανε ξεστρωτα άλόγατα τ' άνάσκελα. Ούτε προλάβανε οί ποταμοί νά τιμωρήσουνε μέ τίς δαγκάνες τους τίς φάλαινες, ούτε πιά, κι όσο τήν πεθύμησε, τή χόρτασε ό μεταξόσπορος τήν έχθρα τήν ήμέρα εκείνη. Κι άλλοι πού τύχαν τά ντουφέκια πάνω στό κορμί τους τόσο μακριά, και μέ κανένα τρόπο δέν τά φτάνανε, και ήρθε και τό πράσινο πουλί άπό ταξίδι πολύ μακρινό κι άρώτησε ένα διπλανό του: “γιατί παλεύομε;” άλλά εκείνος λέει ήτανε τότε ό έχθρός, και τό καταβρόχθισε. Κάμποσες χιλιάδες νεκρούς τά σύννεφα κουβάλησαν στόν ούρανό, και κάμποσες χιλιάδες κεφαλές γυρίζανε έδω κι εκεί γυρεύοντας τό σώμα τους, έστω κι αν ήθελε είχε μείνει τώρα μόνο τό μισό. Και άλλοι λέγανε πώς έπρεπε, για νά κερδίσομε, νά ήμαστε πιο δυνατοί, και άλλοι πού δέ διακρίνανε μέσ στή μεγάλη φασαρία πολύ καλά, μασήσανε τό πίσω μέρος, δηλαδή τό καλύτερο άπό τίς σάρκες τους. Μαζί μαζί μέσα στόν ίδιο πόνο καταστραφήκανε αιώνια και προσωρινά πράματα. Και τότε είναι, καημένε άνθρωπε, πού βρέθηκε εκεί δίπλα τό σπίτι σου άπρόστατευτο, και ξεγυρε, νά κυλήσει στή θάλασσα».

Τέτοια μεγάλα παραμύθια, λοιπόν, όλο ψευτιές, πηγαιναν και του λέγανε εκείνου του ανθρώπου για νά γυρίσει πίσω. Άλλά εκείνος ό άνθρωπος μήτε μέ

τά ψέματα, δέν έσταθήκανε ίκανά, δέν έχασε τήν ήσυχία του. Και αυτόν τόν ίδιον άνθρωπο, ό Γιάννης φαίνεται τόν γνώρισε, όταν γύρισε πιά, καθώς τό θέλησε άπό μόνος του, κι όχι μέ τά ψέματα, ύστερα άπό χρόνια.

Άλλά ό Γιάννης βέβαια ήταν ακόμα νέος πολύ και συλλογίστηκε:

«Όλος ό χρόνος, φέτος, βρίσκεται ακόμα μπροστά, για νά διαλέξω για τό θρόνο μου».

Και δέν τόν κάθισε πάνω στό θρόνο, ούτε εκείνον.

“Ένα στενό φιλέτο του ήλιου, εκείνο τό πρωί, ήρθε πάλι καί ξάπλωσε πάνω στή μπερούκα τής κυρίας Θαλής, καί τής έφραξε τή μύτη της.

Ήταν ή πρώτη μέρα σήμερα πού ξαναγύριζε ό ήλιος στό σπίτι, ύστερα από τό περασμένο φθινόπωρο. Ή κυρία Θαλή τόν χαιρέτησε πρώτα, κι έξακολούθησε τό μέτρομα.

Τόν τελευταίο αυτόν καιρό είχε αρχίσει λίγο λίγο νά κουφάινεται.

«Έτσι λοιπόν», έσυλλογίστηκε, «προδόθηκε από μόνο του τό πρώτο εκείνο μονοπάτι πού θά μέ φέρει βήμα πρός βήμα στήν τέλεια απομόνωση, από σήμερα».

Θά άφηνε πίσω, μακριά, τόν κόσμο μέσα στήν πάχνα του όμοιόμορφου, δέ θά ταράζανε καθόλου πιά οί κορφές, νά μορεΐς νά τίς προσέξεις, καί θά ανοίξει τότε ή πόρτα του παράδεισου χωρίς θόρυβο, νά κοιμηθείς.

“Όταν συναντούσε τή Μάρθα κάποτε στό τραπέζι, παρακαλούσε:

ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΧΟΡΕΨΟΜΕ ΜΑΡΙΑ;

«Πές του, παιδί μου, σ' εκείνον τόν άνθρωπο, τό Γιάννη, νά ξανάρθει. Καί ξαναφεύγει, όταν θελήσει, νά μάς πει πάλι τίποτα γιά τά βατράχια στό χωριό».

Καί ό Γιάννης έρχότανε. Καί έλεγε γιά τά βατράχια. Καί ή Μάρθα του έξηγοϋσε ότι:

«Ή μάνα μου δέ νοιάστηκε ποτέ νά μάθει τέλος πάντων τί κάνεις. Έχει μεγάλη σημασία γιά κείνη νά ξέρει μόνο τό τί λές».

Καί έκοίταζε ή κυρία Θαλή τό Γιάννη στά μάτια, καί του ψιθύριζε συλλαβιστά, νά μήν άκούσει άλλος κανείς καί ένοχληστει:

«Όταν θά λείπει έντελώς, παιδάκι μου, ή άκοή, καί μοναχά πάνω στά χείλια σου δέ θά προφταίνω ν' άκούσω τά λόγια, νά μου τά γράφεις».

Καί έκοίταζε κλεφτάτα γύρω, φοβισμένη, νά μήν πάρει είδηση ή Μάρθα καί ένοχληστει, καί ό Γιάννης τήν ήσύχαζε, καί τής έλεγε ότι ή ιστορία εκείνη, τά βατράχια, θά βαστάξει άκόμα ένα μακρό καιρό, θά μορεΐ νά βαστάξει όσο θά τή θελήσουνε, καί ή κυρία Θαλή κοίταζε πάλι γύρω, στά κρυφά, βεβαιωνόταν πώς δέν άκουσε τά λόγια τους άλλος κανένας, καί ξανάρχιζε τή ζωή της.

“Όσπου μιά μέρα, ήταν μιά Παρασκευή, γίναν κάτι πολύ παράξενα πράματα μέσα στό σπίτι του Γιάννη.

Ή εκείνη τήν ήμέρα ό Γιάννης είχε πολλή δουλειά από τό πρωί καί λέει: «Άς πάω καλύτερα στό σπίτι μου νά ξεκουραστώ».

Καί ἐκάθισε στό τραπέζι, καί ξεκουραζότανε.

“Ὅπως βασίλευε μεγάλη ἡσυχία μέσα, κι ὅλα μποροῦσε νά τ’ ἀκούσεις, ὁ Γιάννης ἀκουσε τά πρόβατα πού βόσκιζαν πάντα τριγύρω, νά πηδοῦνε, νά τρέχουνε στό δάθος δάθος τῆς αὐλῆς, καταφοβισμένα.

Ὁ Γιάννης ὁμως εἶχε δουλέψει πολλές σκοτεινές νύχτες μέσα σέ θεοσκότεινα ὑπόγεια γιά τό ψωμί του, καί εἶχε κοιτάξει ἄλλες φορές τόν ἄνθρωπο πάνω στό ἀνατομικό τραπέζι, ξεκοιλιασμένον καί ἐλεινόν, ὅλες ἐκείνες οἱ φλέβες του σταματημένες γιά αἰώνια, πού τίς πασπάτευε τώρα ὁ γιατρός, σάν νά κανόνιζε τή δρύση του τοῦ νεροχύτη.

“Ὅστε τώρα πιά πῶς νά φοβηθεῖ, ὕστερα ἀπ’ ὅλα τοῦτα πού εἶχε περάσει ὁ Γιάννης... γι’ αὐτό καί δέ φοβήθηκε καθόλου, κι ἐκαρτεροῦσε.

Ἄλλά δέν ἦταν τίποτα. Βήματα ἀνθρώπινα κυλούσανε κι ἔρχονταν ἀπό μακριά, σάν νά πλησίαζε ἓνα ἐλαφρό σύννεφο, τιποτένιο.

Καί ἔτσι ὁ Γιάννης γνώρισε μέσα στό σπίτι του ἐκεῖνο τό βράδυ τήν Ἄννα.

Βρέθηκε σέ μεγάλη ἀμηχανία, πού νά τή δάλει νά σταθεῖ.

“Ὅταν θελήσει σήμερα ὁ Γιάννης νά θυμηθεῖ τήν πρώτη νύχτα, θυμάται ὅτι τό πρῶτο πρᾶμα πού τῆς εἶπε:

«Ἴσως τώρα πού ἦρθες νά ἀγοράσουμε μιά πιό μεγάλη κατσαρόλα, γιά τό τσάι».

Ῥώτησε ὕστερα:

«Ἄννα, νομίζεις ὅτι εἶσαι ἔτοιμη γιά νά ὑποδεχτοῦμε μαζί ἐκεῖνο πού ἔρχεται, τό τρομαχτικό;».

«Νομίζω», λέει ἐκείνη, «γιατί ἐτοιμαζόμουν ὅλη τή ζωή, μέχρι σήμερα».

Καί τότε ὁ Γιάννης τήν ἀγάπησε.

Ἄπό τήν ἀρχή, ὡς τό τέλος.

Μέ τό ρυθμό πού πλησιάζεις χοχλακιστό χυλό στά χεῖλια σου μέ πολλή προσοχή, νά μὴ σέ κάψει.

«Ἦσουνα μακριά μου τόσον καιρό», τῆς εἶπε, «ὅσο εἶναι μακριά ἡ ἀνοιξη ἀπό τό καλοκαίρι».

Καί, ὅταν ἔγερνε κάθε μέρα ὁ ἥλιος, κι ἐφώτιζε τά παράθυρα τῆς ἀδειας κάμαράς τους, ὁ Γιάννης λίγο λίγο, τότε, τά παράδινε ὅλα.

«Ἄκουσα πῶς μεγάλωσες», τῆς ἔλεγε ἄλλη φορά, «μέσ στήν ἀμφιβολία. Εἶναι ἀπαραίτητο νά πιστέψεις παραπάνω τόν ἄνθρωπο, καί τή βοήθειά του».

«Ὅχι». Ἐλεγε ἡ Ἄννα. «Ἐγώ μεγάλωσα μέσα σέ μιά σακούλα χαρτοπόλεμο. Προσπαθοῦσα νά ξεχωρίσω μέσα σ’ ἐκεῖνο τό πλῆθος τά χρώματα, τό ἰδιαιτερο, πού δέ θά ἐξαφανίζονταν μέ τή γοργή στροφή, νά μπερδευτεῖ μέ τά ἄλλα χρώματα. Σέ ποιά μεριά τῆς γῆς νά βρίσκονται ἄραγε, συλλογίζομουν πάντα, τά σπουδαῖα πρᾶματα...

»... Μεγάλωσα μπροστά σ’ ἓνα ψιλικατζίδικο. Κάθε πρωί, χειμῶνα καλοκαίρι, μέ χιόνια καί βροχή, βγαῖναν τά ψιλικά ἀπό μέσα, καί τά κρεμονούσανε γύρω γύρω, καί στήν ψηλότερη θέση κρεμονούσανε τρία μαξιλαράκια, καί ἦταν ζωγραφισμένα ἀπάνω τρία γατιά, καφέ, μαῦρο καί μολυβί. Ἄλλά δέν τά ἀγόρασε ποτέ κανεῖς. Καί ἐγώ τά λυπόμουνα καί ἤθελα νά ἀγοράσω τό καφέ γατάκι. Ἄλλά ἡ μητέρα δέν ἔδινε χρήματα. Ἐλεγε ἡ μητέρα ὅτι τά χρήματα εἶναι προορισμένα γιά καλύτερα πρᾶματα.

Τότε ἐγὼ ζητοῦσα νὰ ἀγοράσω μιὰ φανέλα πράσι-
νη, ἀλλὰ ἔλεγε ἡ μητέρα...».

«Ἐκτὸς τοῦ ἄλλου μέρους, ἡ Ἄννα». Ἐλεγε τότε ὁ
Γιάννης. «Δὲ θὰ μπορέσω νὰ σέ ἀκούσω καλά ἀπὸ
τὸ μέρος πού δὲν ἔχω μάτι».

Καί ἄλλαζε θέση τότε ἡ Ἄννα, καὶ ξακολουθοῦ-
σε:

«Ἐντὶς ἦταν καὶ τὸ κίτρινο σπίτι. Καὶ ὁ ἕνας
τοῖχος του δὲν εἶχε καθόλου σχεδὸν παράθυρα, καὶ
οἱ μεγάλοι τρέχαν καὶ μᾶς ξεκολλοῦσαν ἀπὸ τὰ
κουρτινάκια τῆς μπαλκονόπορτας, νὰ μὴν τὸ βλέ-
πομε τὸ σπίτι, ἀλλὰ ὁ δρόμος ἦταν πάντα τόσο πολὺ
στενός, καὶ τὸ σκοτάδι ἔπεφτε νωρὶς νωρὶς μέσα
στὸ δρόμο, καὶ τὸ σπίτι ἀντίκρου γινότανε τότε ἕνα
κοφίνι κατράμι κατάμαυρο. Τότε ὁ ἀδερφός μου
μᾶς φοβέριζε ὅτι θὰ ἐτοιμάσει μιὰ φωτιά νὰ τὴ θά-
λει στὸ σπίτι, ν' ἀνοίξει, νὰ τὸ δοῦμε ἀπὸ μέσα, καὶ
ἡ ἀδερφή μου κι ἐγὼ τρέμαμε, τονὲ ξορκίζαμε νὰ
μὴν τὸ κάμει».

Μὲ πολλή προσοχή, κάθε μέρα, ὁ Γιάννης παρα-
κολουθοῦσε τὴν Ἄννα.

«Παιδί μου, ἐδῆκαμε», τῆς ἔλεγε, «μέσα ἀπὸ
φτηνά τυπογραφία. Μὲ πρόστυχη ψαρόκολλα καὶ
στοιχεῖα πολὺ παρδαλά. Ἄλλὰ θὰ κυκλοφορήσουμε
ὁμως. Καὶ θὰ μᾶς ἀγαπήσουνε, ὅταν πειστοῦνε οἱ
ἄνθρωποι ὅτι νοικιάσαμε πανάκριθα τὰ νύχια μας
για λίγο μόνο καθαρό νερό».

Καὶ ὅπως ἤθελε ἡ Ἄννα νὰ τὰ γνωρίζει ὅλα ὁ
Γιάννης, ξακολουθοῦσε τὴν ἱστορία τῆς.

Μέσα στὸ σπίτι τους ὅπου, σὺν μπαστουρωμένο
μαντρόσκυλο, κυκλοφοροῦσε πάντα ἡ ὑπηρέτρια ἡ

καμπούρα, καὶ ὅλο ἐτοίμαζε τὰ προικιά τῆς, καὶ
ξοργιζόντανε πάντα οἱ μεγάλοι, ἐπειδὴ δὲν εἶχε,
λέει, τὸ νοῦ τῆς καθὼς πρέπει στή δουλειά, καὶ τῆς
λέγανε: «μπρὲ Μαρουσώ, καημένη, ἔχεις καιρό, καὶ
δὲ θὰ σοῦ τύχει δὰ ἴσαμ' αὔριο!». Ἄλλὰ μιὰ μέρα
τῆνὲ ζούλισε τὸ τράμ, τὴ Μαρούσα, καὶ τὰ προικιά
τῆς τὰ μοιράσανε στή γειτονιά. Βγήκανε στὸ παρά-
θυρο κι εἶπανε: «ἔλα ἐσύ ἐδῶ, νὰ πάρεις κάτι ἀπὸ
τὴν καμπούρα, καθαρὴ ἦτανε, ἔλα ἐσύ ἐδῶ, ἔλα κι
ἐσύ», καὶ ὅλοι τῆνὲ μακαρίσανε, καὶ ὅλοι τότε κα-
ταλάβανε τὴν ἀξία τῆς.

Μέσα στὸ σπίτι τῆς Ἄννας εἶχανε μαζευτεῖ πέντε
ἄνθρωποι. Οἱ δύο γονιοὶ δηλαδή, καὶ τὰ παιδιά.

Τὴ νύχτα, ἦταν ἡσυχία μεγάλη καὶ δὲν ἔβλαφε
βέβαια ποτέ κανένας σέ τίποτα τὸν ἄλλον. Μόλις
ξημέρωνε ὁμως ἀρκετά, πῆγαινε καὶ ξυπνοῦσε τὰ
παιδιά ἢ μητέρα τους, μ' ἕνα κομμάτι τριανταφυλλί
τοιρότο κολλημένο πέρα ὡς πέρα στὸ πάνω μισό
χείλι τῆς, τὸ ἀριστερό, φαινότανε σὺν ψεύτικο μπο-
γιαντισμένο μουστάκι, τὰ παιδιά τὴ φοβόντανε, ἡ
Δέσποινα καὶ ὁ Ἀλέξαντρος συμφωνοῦσαν νὰ τὴ
ρωτήσουνε, καὶ λέγανε ὅτι εἶναι βέβαια κάτι πολὺ
κακό, καὶ δὲ θέλαν νὰ τὴν ἀγγίξουν ποτέ τὴ μητέρα
τους, καὶ τότε ἡ Ἄννα ἀρχιζε νὰ κλαίει, δὲν ἤθελε
ποτέ νὰ συζητᾶνε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, καὶ οἱ ἄλλοι
δυσὸ τῆς λέγανε: «ἐσύ δὲ συμφωνᾶς σέ τίποτα μαζί
μας, κι ἐμεῖς δὲ σέ θέλομε», καὶ ἔτσι ἀρχισε νὰ παί-
ζει ἡ Ἄννα ὅλα τὰ παιχνίδια, ἀπὸ τότε, μονάχη.

Τὸ σπίτι εἶχε ἀπὸ κάτω μιὰ χιστὴ στέρνα, τὴ χα-
βούζα, τὴν ἔλεγε ὁ πατέρας τῆς, ἦταν γιὰ νὰ μαζεύ-
ει τὰ νερά τῆς βροχῆς ἀπὸ τὰ δώματα, κάθε τόσο

λοιπόν ή μητέρα της φώναζε: «άντε νά πάει, ποιός θά πάει από σās, στή χαβούζα νά φέρει βρόχινο γιά τό λούσιμο, Άννα» - βάζοντας τό όνομα στό τέλος, πάντα, ή μητέρα της.

Τότε κατέβαινε ή Άννα στό υπόγειο κι άνοιγε τή χαβούζα, τό σιδερένιο σκέπασμα, και σχηματίζονταν ένα βαθύ μαύρο στόμα, και έβγαζε ένα κρύο άγέρα από μέσα του, και μάλιστα όταν περνούσε τό μεγάλο τρένο πού περνούσε από τήν κάτω γειτονιά, τότε ή χαβούζα έστοίχειωνε, κι έκανε κάτι φοβερές φωνές και παραμιλήματα, και όλα τουτα ή Άννα εξακολουθούσε τό βράδυ νά τά βλέπει στόν ύπνο της.

Άλλά όμως μιά χρονιά δέν είχε βρέξει τόσο άρκετά, και ή μητέρα της στενοχωρεύονταν «τί θά άπογίνει τό σπίτι τώρα δίχως βρόχινο: τά όσπρια πού τά παραλεί, τό δέρμα άπαλεύει σαν τό βούτυρο...», τό νερό τής χαβούζας, όσο περνούσε ό καιρός, όλο λιγότευε, και πάει μιά μέρα ή Άννα νά τραδήξει μέ τόν κουβά και βρίσκει ένα σκληρό πράμα κολλημένο στόν πάτο, φέρνει κρυφά ένα κερι και φωτίζεται ό πάτος, τί νά δεί! Ένα μωρό παιδί κορίτσι πνιγμένο, νεογέννητο.

Φορούσε ένα άσπρο πουκαμισάκι και ήταν γερμένο λίγο πρós τά δίπλα και τό ένα του δαχτυλάκι σηκωμένο ψηλά, νόμιζες πώς θά σου μιλήσει.

Τότε ή Άννα δέν ειπε σέ κανέναν τίποτα, αλλά πήγαινε ταχτικά κι άνοιγε τή χαβούζα, καθότανε άπάνω και του 'κανε συντροφιά, και μάλιστα μιά μέρα του 'φερε και τόν καλό της τόν κοϋκλο, τό ναύτη, μήπως όταν τόν έβλεπε θά σηκωνότανε νά

παίξουνε, αλλά εκείνη τή νύχτα ειχε πιάσει μεγάλη βροχή, και έστραγγίσανε πολλά νερά στή χαβούζα από τά δώματα, και τό σκεπάσανε τό παιδάκι, και δέν εξαναφάνηκε στήν επιφάνεια, κι από τότε ή Άννα ποτέ δέν τό ξανάδε, στή ζωή της.

Κανένας όμως δέν έδειχτε τίποτα, και μάλιστα όλοι δείχταν ότι είναι πολύ ευχαριστημένοι, όσοι ζούσανε πάνω άπ' τή χαβούζα του υπόγειου, και προπαντός ό πατέρας της ήτανε πάντοτε ένας γέρος άνθρωπος, τό φθαρμένο σακάκι του και ή φουσκουλιασμένη μύτη του δέν έπροδώσανε ποτέ σέ τίποτα τήν έποχή πού όλα τουτα, κάποτε, θά ήταν άλλιώτικα.

Έρθε στόν κόσμο ή Άννα και τόν πρόλαβε κιόλας μπροστά στό ξύλινο γραφείο του ισορροπισμένο, όπου και μένει ακόμα ό πατέρας της, μέχρι σήμερα.

Και ή μητέρα της, νά τριγυρίζει πάντα γύρω του, μέ τό τριανταφυλλί τσιρότο και τά γδαρμένα κακοβαμμένα νύχια της νά παρασταίνουνε προσπάθειες τόσο πολύ καλές, σέ τόσο μέτρια όμως άποτελέσματα, αν και πάλι τά δύο τουτα φωτεινά της χρώματα άποτελούσανε τό μόνο φεγγερό σημάδι μέσα σ' όλη τή σκοτεινίλα του σπιτιού.

Κάποτε μόνο πού άνοίγανε όλοϋθε τό κλεισμένο σπίτι τους, και παρασταίνανε νά ποϋμε ότι ειχαν κάποια έορτή, και έφτανε πολυς κόσμος, σηκωνότανε κι ό πατέρας της τότε άπ' τό γραφείο του, και άνοιγε τό στόμα του κι έγελούσε, και ξετρυπώνανε κάτι στραβές δοντάρες πού ξαφνικά φωτίζαν τό δωμάτιο, σύντομα όμως ξαναμπαινοντας μέ διάση

στή μασέλα τους, όλα, τά πάντα, γίνονταν όπως πριν.

Κατά τις δύσκολες εκείνες ώρες της ανωμαλίας και της σύγχυσης, τά τρία παιδιά τά κλείνανε μέσα στο δωμάτιο του ύπνου της μητέρας τους, όπου τό φως του ὄξω κόσμου τούς ἐρχότανε ἀνάμεσα ἀπό δύο στρογγυλούς φεγγίτες, ψηλά, κάτω ἀπ' τό ταβάνι, στον ἐσωτερικό τοῖχο της κάμαρας, καί ὅταν κάποτε ἦρθε ἕνας καιρός πού τό ἀγόρι μιά φορά ἐταξίδευε, τούς ἔλεγε στό γυρισμό του, στά κορίτσια: «Ίσα νά μοῦ βαστάτε πλάτες, νά καλουμάρω ἀπάνω τ' ἄλμπουρο! Ἐδῶ μέσα, κακομοῖρες μου, εἶναι ἴδιο τό καράβι μέ τά φιλιστρίνια, μά ἐσεῖς εἶστε κορίτσια, ξόανα, κακομοῖρες μου, καί δέν τά ξέρετε τέτοια πράματα!».

Ἐμπαινε κάποτε μέσα στό δωμάτιο ἡ μητέρα τους, καί τότε τά κορίτσια ξαφνικά γλιτώνανε ἀπ' τά περιγέλασματα, καί ὀλονών τά μάτια πέφτανε πάνω στήν ἀρμάθα τά κλειδιά πού βαστοῦσε, γιατί ἤθελε ν' ἀνοίξει τό ντουλάπι τοῦ τοίχου νά πιάσει κανένα πράμα χρειαζούμενο στήν περίσταση, καί τά παιδιά της χρόνια καί χρόνια τώρα, ὥσπου μεγαλώσανε, παρατηροῦσαν τό κλειστό ἐκεῖνο ντουλάπι, καί μπροστά του ἡ καρδιά τους, ὥσπου νά δοῦνε νά ἀνοίξει, χτυποῦσε τόσο πολύ δυνατά, σάν περιστέρι προορισμένο μέσα στά ἀνθρώπινα χέρια γιά σφάξιμο.

Ἀλλά δέν πρόλαβαν ποτέ νά δοῦνε τά παιδιά μέ τήν ἡσυχία τους ὅλες ἐκείνες τίς μυστήριες λεπτομέρειες μέσα στά σκοτεινά χωρίσματα τοῦ ντουλαπιού, γιατί ἡ μητέρα τους, βιαστική, ὅπως εἶχε ἐρ-

θει, τό 'κλεινε κι ἐφευγε, καί ἔτσι ἔμεινε παντοτινά τό ντουλάπι τοῦ τοίχου ἕνα πολύ βαθύ μυστικό, πού φώτισε σάν κλεφτοφάναρο ἡ παρουσία του ὅλα τά παιδικά τους χρόνια, ἐνῶ κανένα τώρα ἀπό τά τόσα τόσα μυστικά του δέν τούς ἐξηγεῖ...

Ἔτσι, ἀπαράλλαχτα, ἡ Ἄννα, ἀκόμα δηλαδή μέχρι σήμερα, δέν ἐκατάλαβε ποτέ, τί τάχατες νά περιμένανε ἐκεῖνοι οἱ πέντε ὀλότελα διαφορετικῆς λογῆς ἄνθρωποι πού μαζευτήκανε, ὅπως τό λέγανε, στό σπίτι τους.

Ἐκείνη τήν ἡμέρα πού ξεκίνησε πρώτη φορά νά συναντήσῃ ἡ Ἄννα τό Γιάννη, ἄφησε πίσω της, τό πρώτο, ἕναν γέρο ἄνθρωπο πού δέν ἐσυλλογίστηκε ποτέ νά θυμηθεῖ ὅτι ἐστάθηκε μέσα στά χρόνια ἕνας καιρός πού καί ὁ ἴδιος ἦταν ἀλλιώτικος. Ὑστερα ἄφησε τή μητέρα της σέ μιά ἀμηχανία τόσο φοβερή: ἂν ἡ παραδουλεύτρα δέ θά τούς γελάσει, καί νά ἐρθε αὔριο. Τή Δέσποινα, τήν ἀδερφή της, ντυμένη μέ τό φόρεμα πού προτιμοῦσε ἀπ' ὅλα, τό μαυριδερό, καί ὁ ἀδερφός της, – ὅλα τοῦτα πού τυχόν γίνανε μέσα στό σπίτι τους μέχρι σήμερα, μαζί μέ τό ὄνομα τῆς οἰκογένειας καί ὅσες ἰδιαίτερες τυχόν συνήθειες, – ἦταν ἐκεῖνος βέβαια πού τόσο πιστά, γιά νά τά σώσει ἀπ' τήν ἀφάνεια, ἀποδῶ καί μπρός, θά τό ξακολουθοῦσε.

Ἔτσι, μέρα μέ τήν ἡμέρα, ἡ Ἄννα τέλειωσε κάποτε τήν ἱστορία της.

Τότε ὁ Γιάννης εἶπε:

«Γιά τόν καθένα, πάνω στή μορφή του βρῖσκεται

χαραγμένο τό νόημα πού φρόντισε ό ίδιος νά δώσει στή ζωή. "Αν τή γνωρίζω τώρα τή μορφή σου, "Αννα, όχι έπειδή τήν είδα, αλλά έπειδή γνώρισα τό σπαραγμό πού βήμα βήμα σου τήν έτοίμασε. Καί είσαι δικιά μου τώρα, όχι έπειδή σέ γέννησα, αλλά γιατί θά ξερω πάντα, καί αν ακόμα θά βρεθείς κάποτε μακριά, νά σέ ζωγραφίσω».

Καί τά όσα κοιμόντανε τώρα από αιώνες κάτω στά μυστικά θεμέλια του σπιτιού, έτοιμαστήκαν νά ξανααγυρίσουνε στήν άπάνω ζωή τήν ανθρώπινη. Κι έτριξε τώρα καί ό θρόνος του Γιάννη δυνατά, κάτω από τό βάρος τής βαριάς εκείνης παρουσίας τους. Καί είχαν αγοράσει βέβαια καί τή μεγάλη κατασρόλα για τό τσάι, καί πολλά άλλα πράματα, άχρηστα για τόν έναν, αλλά όμως άπαραίτητα από τήν ώρα πού ό άνθρωπος θά κατορθώσει νά πληθύνει.

"Ετσι, πάνω σ' ένα μέρος τής γής, σ' ένα οποιοδήποτε μικρό κομματάκι τής γής, τώρα είναι μαζεμένοι τέσσερις άνθρωποι.

Αυτοί ξεκίνησαν από παντού, γλείφοντας μέσα στή σιωπή καταμεσής του δρόμου τους τό χώμα, κάθε ένας διαφορετικά, βουνά καί άνέμους άφησαν πίσω, καί τέλος ομίξανε μαζί.

"Ετσι λοιπόν, άπόψε, μέσα στο σπίτι τής κυρία Θαλής, πάλι όλα δρίσκουνται στή θέση τους.

Κανένα ίχνος ή πορεία δέν άφησε, ώστε πού ό κάματος ό μέγας, πάνω σέ κάτι νά φανεϊ.

Δίπλα δίπλα, μαζί, τά χρόνια καί οι νύχτες τους πράξανε τό καλύτερο σ' όλη τους τή ζωή, καί δώ-

σανε τήν άδεια για τόν καθένα, άπόψε, νά σταματήσει μιá στιγμή, νά ξεκουραστεί.

Τό μεγάλο σαλόνι τής κυρία Θαλής άπόψε ήταν κατάφωτο.

«Πάρε νά μās τρατάρεις, Μάρθα...». Έπέμενε ακόμα μέσα στή σιωπή ή μητέρα της.

"Ενα μεγάλο βάζο μέ λουλούδια μπροστά στο παράθυρο άνοιγε όρθάνοιχτα τά μάτια του παρατηρώντας τό μεγαλειό εκείνου του άνοιχτού όρίζοντα, σ' αυτή τήν επίσημη εποχή.

Καί έκοίταξε καί ή Μάρθα πέρα από τό παράθυρο, πού σαν νά τ' άνοιξε σήμερα τό πρωί πρώτη φορά ένας χτίστης, καί είπε:

«Έτρεμα μήπως δέν προλάβω νά τά γνωρίσω όλα γύρω μου. Έτρεμα πάλι, ύστερα, μήπως τελειώσουν όλα καί δέν πομείνει τίποτα άλλο, για τή συνέχεια τής ζωής. Άλλά ή ζωή είναι μεγάλη, καί ήσύχασα».

Καί δίπλα, ή "Αννα έπρόσεχε άπόψε πάλι μέ περιέργεια τά πόδια της. Σίγουρη όμως σήμερα, καί τόσο χλωμή, σαν τή μορφή πού είδαμε κάποτε στο βάθος μαύρης νύχτας, μέ τό κερί στο χέρι, νά βγει νά γείρει ένα παράθυρο.

Καί δίπλα ό Γιάννης έλεγε στήν "Αννα:

«Όταν θά φύγεις αύριο, πού θά 'χει δύσει ό ήλιος, νά μή σέ δει κανείς. Θά σκύψω τότε νά βαστάξω όλη τή γή μέ τά χέρια μου, μήπως λυγίσει, καί σκοντάψεις. Θά βγω ύστερα νά ψάξω μέσα στο δρόμο τό παπούτσι σου, πού θά 'χει μείνει κάπου πίσω, όπως στή Σταχτοπούτα του παραμυθιού. Γιατί θά μείνουν βέβαια πολλοί πιστοί στήν άπογε-

ματινή εφημερίδα τους, και θά 'ναι αυτό τό μόνο τριαντάφυλλο πού θά τούς χάρισε ή ζωή. Όμως, μέσα σ' ένα μικρό ντουλάπι τής ζωής, πάντα, θά ζοῦνε ἄνθρωποι, ψάχνοντας, πού θά βρῖσκουνε τή ΜΑΡΙΑ τους».

Καί δίπλα ή κυρία Θαλή ἀπόψε πάλι ὄλο μετροῦσε.

Τά βλέφαρά της ἐγυρίσανε, σάν τίς κερένιες κοῦκλες, τήν ὥρα πού θά τίς κοιμήσουν στά γόνατά τους τά παιδιά, και δέ γυρεύουν, ἀπό τότε, κανένα ἄλλο δρόμο.

Καί ἀπ' ὄλον τόν ἀπέραντο ἑαυτό της, εἶχανε μείνει τώρα μόνο μερικές γκρίζες μποῦκλες καρφίτσωμένες ψεύτικα στά πλάγια τής μερούκας της.

Καί ὡσάν πολύ μικρό παιδί, ὄλα τά πράματα, τόν κόσμο, ἀπόψε ή κυρία Θαλή τά θεωροῦσε πολύ μεγάλα.

Καί δίπλα ένα γραμμόφωνο ἔπαιζε ξεχασμένο, και ή θελόνα γύριζε ὄλο στήν ἴδια θέση, και ὅταν ζήτησε τό γραμμόφωνο νά ἀνακαλύψει μέσα στό σαλόνι τά πρόσωπα πού τό κουρδίσανε, ὄλοι ἦταν ἀκόμα τόσο πολύ νέοι, και εἶχαν φύγει μακριά, νά ἐξακολουθήσουνε.

Τό δῆμα τους ἀκολουθοῦσε τώρα πάντα ένας σεισμός, και αὐτός ξυπνοῦσε κάποτε μέσ στή βαθιά φωλιά τους εἴτε καμιά μαϊμού, εἴτε ἕναν πελεκάνο, ή ἕναν ἄνθρωπο.

Ἐδῶ τελειώνει ή ἱστορία τοῦ ἔρωτα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἱστορία τής ζωής.

Ἐκεῖνος ὁ μέγας ἄνθρωπος ὁ ὀμαδικός, κύριος τής γνώσης, τοῦ χρόνου και τοῦ ἀπέραντου, - ρυθμιστής αὔριο τής τύχης τοῦ κόσμου.

Καί ἴσως θά χρειαστεῖ ἐμεῖς τώρα νά ξαναπλάσομε μιά παιδική καρδιά, γιά νά μποροῦμε νά διαβάσομε.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ. I ΠΙ
ΥΜΗΓΤΟΥ 219, ΤΗΛ. 75 16 333
ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΟΦΣΕΤ
Π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 6, ΤΗΛ. 36 21 217
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ Α.Ε.
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36 02 107
ΙΟΥΛΙΟΣ 1988

ΚΩΔ. ΑΡ. 0151